

A

access

Erişim. Belleğe ya da diske erişmek anlamında kullanılır. Erişilen kaynak kullanıma açılmış demektir. Örneğin, bir program çalışırken diske erişir, yani diskten okur ve diske yazar. Bu durumda, belli bir disk tipinde saklanan bir birim veriye ulaşmak için gereken süre, erişim süresi (access time) adını alır.

Çeşitli tiplerdeki saklama araçlarının performansları erişim süreleriyle ölçülür. Örneğin bir diske erişmek 20, diğerine erişmek için 10 milisaniye gerekiyorsa, ikincinin daha hızlı olduğu söylenir.

add-in / add-on

Ekleme.

1-Bir bilgisayara ya da başka bir alete takılan ve işlevlerini artıran birim. Bunlar kartlar, kartuşlar veya çipler olabilirler.

2- Çaplı bir programa ek işlev kazandıran program modülleri. Örneğin bir hesap tablosu yazılımında eklenen bir add-in ile bir sürü istatistiksel formül ve fonksiyon kullanımınıza hazır hale gelir. Kullandığınız tabloda bu formüllere ve fonksiyonlara ihtiyacınız yoksa bu add-in çıkartılabilir.

address

Adres

1- Bir bilgisayarın içindeki tüm parçalara ulaşmakta kullanılan ifadedir. Her bir parçanın ayrı bir adresi vardır. Bilgisayarınıza yeni bir aygıt bağladığınızda ayarlamaları yaparken (setup) bir de adres vermeniz gerekebilir. Yeni teknoloji kart ve aygıtlarda ayarlamalar otomatik olarak gerçekleşmektedir (tak ve çalıştır plug and play). Ancak eski tip kartlar için ayarlamaları kullanıcının yapması gerekebilir.

2- İnternet dünyasında da adresler vardır. Temelde bir ağ olan İnternet üzerindeki her sunucu ve her sayfanın bir adresi vardır. Ayrıca İnternet üzerinden e-posta hizmeti alan her kullanıcı da bir e-posta adresine sahiptir.

3- Bilgisayarın belleği ve diski de tıpkı bir şehrin mahalle ve sokakları gibi adreslenmiştir. Ana bellek üst üste duran aynı boyda bloklar olarak düşünülebilir.

address book

Adres defteri. Elektronik posta ve İnternet yazılımlarında kullanıcıların isim ve adreslerini içeren listedir. Bir mesaj göndereceğinizde kullanıcının adını bu listeden seçebilirsiniz.

alias

Bir şeyin başka bir adla ifade edilmesi ya da bir şeyin başka adı. Arma.

alignment

Hizalama. Kelime işlem yazılımları kullanılırken, oluşturulan metnin kenarlara yanaşık olma durumunu belirleyen ifadedir. Metin sağa veya sola yanaşık olabileceği gibi, ortalanmış veya her iki kenara da dayalı hale getirilmiş olarak düzenlenebilir.

alphanumeric

Alfanümerik. Alfabeyi oluşturan harfler ile sıfırdan dokuza kadar olan sayıları içeren kümeye verilen isimdir. Böyle bir küme oluşturulmasının nedeni harf ve sayıları, noktalama işaretleri ve bilgisayar dünyasında kullanılan diğer karakterlerden ayırmaktır. ^,@,=,&,!,? gibi karakterler alfanümerik değildir.

ALT key

ALT tuşu. Bu tuş PC'lere özgüdür. Başka bir tuşla birlikte basıldığında programa göre değişen işlevlere sahiptir. Kullanımı ALT tuşuna basıp, parmağınızı kaldırmadan başka bir tuşa daha basmanız ve sonra iki parmağınızı da kaldırmanız şeklindedir. Macintosh'larda aynı işi OPTION tuşu görür.

analog

Örneksel. İki nicelik arasındaki geçişin sürekliliğine işaret eden sıfat. Akrep ve yelkovanlı bir saatte kolların gösterdiği değerler analog ölçüme iyi bir örnektir. Kollar kesintisiz olarak hareket ederler ve herhangi bir anda doğru zamanı gösterirler.

animation

Animasyon, canlandırma. Elle ya da bilgisayarla çizilmiş resimlerin çeşitli teknikler kullanılarak hareketlendirilmesi.

B

background

Arka plan. Bilgisayar ekranının yazı ve resimlerle doldurulmamış olan zemini. Bazı ortamlarda kullanıcının arka planı renklendirmesi ya da gölgelendirmesi mümkündür. Windows gibi grafik kullanıcı yüzüne sahip ortamlarda ise arka planı bir duvar kağıdı ya da desenle kaplayabilirsiniz.

backlit

Arka aydınlatma. Dizüstü bilgisayarlardaki düz panel ekranların daha kolay okunabilmesi için kullanılan bir teknik.

bad sector

Bir sabit diskin ya da disketin bozulduğu için kullanılamaz hale gelmiş bölümleri. Her yeni disket bazı bozuk bölümler içerebilir. Bu bozuk bölümler, disket formatlandığında kullanılamaz olarak işaretlenir. Böylece bozuk yerlere herhangi bir bilgi yazılması engellenir. Ancak disket üzerinde zamanla yeni bozuk alanlar oluşabilir. Eğer bu bozuk alanlarda bilgi varsa, bu bilgilere erişim tehlikeye girer. Bu tür bozuk alanlardaki bilgileri kurtarmak ve yeni bozuk yerleri işaretlemek için disk utility programları kullanmak gerekir. Uzun süre kullanılmamış ya da çok fazla kullanılmış bir diske yeni bilgiler kopyalamadan önce, diski kontrol etmek ve varsa bozuk alanları işaretlemek yerinde olur.

BASIC

1970'lerden beri kullanılan ve kolay öğrenilebildiği için çok popüler olmuş bir programlama dili. Değişik amaçlara hizmet etmesi için birçok değişik versiyonu geliştirilmiştir.

Örneğin Microsoft tarafından piyasaya sürülen Visual Basic, standart BASIC'e nesne yönelimli bir dil özelliği kazandırmıştır... Ayrıca Word ve Excel gibi uygulamalar da kullanıcıların kendi amaçlarına göre eklemeler yapmaları için bir BASIC versiyonu içerirler. Böylece Word veya Excel'de bulunmayan kişisel işlevler yazılıp eklenebilir ve uygulamalar kullanıma özel hale getirilebilir.

baud

İletişim hızını ölçmekte kullanılan bir birim. 1200 baud ve altında saniyede aktarılan bit sayısını gösterir. Daha yüksek baudlarda, veriler sıkıştırılarak aktarıldığı için veri aktarımı bps cinsinden ifade edilir.

bay

Bir kişisel bilgisayarın kasasında, sabit disk, disket ve CD-ROM sürücü ya da yedekleme ünitesi yerleştirilmek için ayrılmış bölmeler.

BBS

Kısaltma: Bulletin Board System - Elektronik Bülten. Elektronik mesaj merkezi. Bilgisayar kullanıcılarının bir modem ve telefon hattı yardımıyla bağlanarak mesaj alışverişinde buldukları ya da çeşitli konularda yazıştıkları ortamlar.

benchmark

Donanım ya da yazılımların performanslarını ölçmek için kullanılan test.

Aynı işi yapan çeşitli donanım veya yazılımlar arasında bir karşılaştırma yapabilmeyi hedefler. Bu testler genellikle bilgisayar dergileri tarafından yayınlanarak, kullanıcılara ürün seçiminde yardımcı olunmaya çalışılır.

binary

İkili. İkili sayı sistemini ifade eder. Gündelik hayatta kullandığımız ve 0-9 arasındaki rakamlardan oluşan ondalık sayı sisteminden farklı olarak sadece 0 ve 1 rakamlarını kullanan sayı sistemidir. Bilgisayarlarda bir elektriksel bağlantıdan akım geçmesi 1'e, geçmemesi de göre 0'a karşılık gelir. Bütün sayılar bu hanelerin bir araya gelmelerinden oluşur ve bütün aritmetik işlemler de ikili sayı sistemi üzerinden yapılır.

BIOS

Basic Input/Output System. Bir bilgisayarın temel işlevlerini gerçekleştirmesi için gereken yazılım. Bilgisayar açıldığında mikroişlemci (CPU) tarafından çalıştırılarak sistemin çalışmaya başlamasını sağlar, ayrıca mikroişlemci ile çevre üniteleri arasındaki veri akışını da yönetir.

bit

Binary digit ifadesinin kısaltılmış hali. Sadece 0 ya da 1 değeri alabilir. Bilgisayarlarda tüm işlemler bu iki değerle ifade edilir. Bir çok 0 ve 1'in yan yana gelmesiyle anlamlı bütünler oluşur.

Bilgisayar dünyasında kullandığımız tüm yazılım ve dosyalar en temelde bitlerden meydana gelmişlerdir. Bilgisayarlar adresleme ve bilgi işleme özellikleri açısından değerlendirilirken, 32 bitlik adresleme ya da 16 bitlik bilgi işleme özelliğine sahip oldukları söylenir. Bunun anlamı bilgisayarın ne kadar geniş bir belleği adresleyebildiği ya da işlemleri ne kadar hızlı yapabildiğidir. Ayrıca grafiklerden bahsederken bir noktanın alabileceği renk çeşidine göre 8, 16, 24 bitlik görüntüler söz konusu olabilir. Daha fazla bit, daha çok renk anlamına gelir.

bitmap

Grafik bir görüntünün satırlar ve sütunlar halinde noktalardan oluşturulmuş gösterimi. Bitmap bir görüntü noktalardan oluşur. Resmin her noktası bir ya da daha fazla bit tarafından tanımlanır. Bir nokta sadece bir bit ile tanımlanıyorsa görüntü monochrome (siyah beyaz) olur. Renkli veya gri tonlarında resimler göstermek ise, bir noktayı tanımlamak için 8, 16 ya da 24 bit kullanımı ile mümkündür. 8 bit 256 renge karşılık gelir. Bir noktayı göstermek için 24 bit kullanılıyorsa, resmin gerçek renk (true color) özelliğine sahip olduğu söylenir.

bmp

Windows ortamında oluşturulan bitmap grafik dosyalarının tipi ve uzantısı.

bold

Bir metnin diğer bölümlerinden daha koyu görünen bölüm. Kelime işlem yazılımları bazı bölümleri daha koyu harflerle yazmanıza olanak sağlayan fontlara sahiptirler. Böylece vurgulanmak istenen sözcükler kalın yazılabilir.

C

C

Üst düzey bir programlama dili. Öncelikle UNIX işletim sistemi altında çalışan ve sistem programları yazmaya yönelik bir dil olarak tasarlanmıştır. Ancak oldukça esnek ve kullanışlı bir dil olması, zamanla UNIX dışı platformlarda ve ticari uygulamalarda da kullanılabilmesine yol açmıştır. Diğer üst düzey diller kadar kolayca öğrenilememesine ve bazı tip uygulamalar için geliştirme zorlukları taşımaya rağmen özellikle programcılar tarafından etkin bir şekilde kullanılmaktadır.

C++

C diline nesne yönelimli özellikler eklenerek oluşturulmuş bir programlama dili. Windows ve Macintosh gibi grafik kullanıcı yüzüne sahip ortamlarda duyulan ihtiyaç, nesne yönelimli diller geliştirilmesine neden olmuştur. C++, C dilinin özelliklerini grafik kullanıcı yüzüne sahip platformlara taşımıştır.

cache

Yüksek erişim hızına sahip saklama birimi.

1- Cache memory - ara bellek, tampon bellek. Belleğe yüksek hızla erişim sağlamakta kullanılan teknik.

2- Disk Cache - disk tamponu. Bu teknikte, bir sabit diskte en çok ulaşılan kısımlar, erişim hızı daha yüksek olan bellekte saklanır. Böylece herhangi bir program, diskten bir bilgi okuyacağı zaman önce belleğin tampon olarak kullanılan bölümüne bakar. Aradığı bilgiyi tampon bellek alanında bulursa, sabit diske gitmesine gerek kalmadan çok kısa sürede amacına ulaşmış olur.

CAD/CAM

Computer- Aided Design (Bilgisayar Destekli Tasarım, BDT) ve Computer-Aided Manufacturing (Bilgisayar Destekli Üretim, BDÜ) için kısaltma.

Bu terimler, mühendislik ve mimaride tasarım ve üretim aşamalarında kullanılan bilgisayar sistemlerini tanımlar. Bu sistemler bir ürünün tasarlanmasında, üretimin planlanmasında ve kontrolünde kullanılan donanım ve yazılımı kapsarlar.

cancel

İptal etmek. Yapılan bir işlemi yarıda kesmek anlamında kullanılır. Genellikle bir uygulamayı durdurmak için, eğer kullanıma sunulmuşsa Cancel düğmesine tıklanır.

Caps Lock key

Bilgisayar klavyesindeki tuşlardan biridir. Etkin durumda iken, bütün harflerin büyük harf olarak yazılmasını sağlar. Klavyedeki CapsLock ışığı yanıyorsa CapsLock tuşu etkin durumda demektir.

card

Bir bilgisayarda değişik işlevleri üstlenen ve üzerlerinde elektronik parçalar bulunan kartlar için kullanılır.

cartridge

kartuş. Taşınabilir saklama ünitesi. Bir kartuş manyetik band, disk ya da yongalardan oluşur. Yedekleme araçları büyük miktarda bilgiyi saklamak için küçük ve taşınabilir kartuşlar kullanırlar. Bazı lazer yazıcılar da font kartuşları ile çalışırlar. Bu tür bir kartuş bir yazıcıya takıldığında, kartuş üzerindeki fontlar da basım işleminde kullanılabilir.

CD-ROM

Compact Disk - Read Only Memory için kısaltma. Yüksek kapasitede bilgi depolamak için kullanılan optik disklerdir. Günümüzde yaygın olarak kullanılan standart CD-ROM kapasitesi 700 MB'tır. Bir CD-ROM'da kayıtlı olan bilgiyi okuyabilmek için gerekli olan CD-ROM okuyucular, bir bilgisayarın standart donanım parçalarından biri haline gelmiştir.

CD-ROM'ların veri aktarım hızı diskete oranla oldukça yüksektir. CD-ROM'ların üzerinde yazan 48x, 50x, 52x gibi açıklamalar, veri aktarım hızını gösterir. Bu sayı ne kadar büyükse veri aktarım hızı o kadar yüksektir. CD-ROM'lar üzerinde büyük miktarda metnin yanı sıra ses, resim ve hareketli görüntü dosyaları da saklanabilir.

cell

Hücre. Hesap tablolarını oluşturan temel birim. Tablo görünümünde yer alan küçük dikdörtgen kutulardan her biri. Hesap tablosu yazılımlarında her bir hücre belli bir tipte bilgi saklar: metin ya da sayı gibi. Ancak hücrelere ayrı isimler verilmez, bir matrisin hücreleri olarak D1, A3 diye isimlendirilirler. Burada harfler hangi satırın, sayılar da hangi sütunun içerdiği bilgiye ulaşılacağını belirtir. Kastedilen hücre, satır ve sütunun kesiştiği hücredir. Bir hesap tablosu yazılımı hücreler üzerinde çeşitli işlemler yapılabilmesini sağlar.

character

Karakter. Bir byte'lık alana saklanabilen herhangi bir sembol. Klavyeden girilebilecek herhangi bir harf, sayı, noktalama işareti ya da semboldür.

checkbox

Onay kutusu. Grafik kullanıcı yüzüne sahip uygulamalarda kullanılan ve iki değer alabilen bir seçim nesnesi. Onay kutusuna tıkladığında içinde bir işaret belirir, bu işaret belirtilen seçeneğin seçildiğini gösterir. Örneğin bir başvuru formunda yanında "18 yaş üstü" yazan bir onay kutusuna tıklarsanız (kutuyu işaretli hale getirirseniz), yaşınızın 18'in üstünde olduğunu belirtmiş olursunuz.

chip

Yonga, çip. Silikon gibi bir yarı iletken üretilen ve üzerinde binlerce elektronik devre taşıyan ünite, entegre devre. Bir yonga bir kaç santimetre karelik bir alanda belli bir işi yapmak üzere bir araya getirilmiş milyonlarca devreden oluşur. Pek çok yonganın çeşitli elektronik bileşenlerle bir kart üzerine yerleştirilmesi sonucunda da baskılı devre kartları oluşur.

client-server architecture

Sunucu-istemci mimari. Bilgisayarların ve programların sunucu (server) veya istemci (client) olarak çalışacak şekilde tasarlandığı ağ mimarisi. Sunucu bilgisayarlar, kaynaklarını istemci durumundaki diğer bilgisayarlar ile paylaşırlar.

clip art

Bilgisayar ile yapılmış, istendiğinde bir belgeye eklenebilecek biçimde saklanmış hazır resim. Profesyonel sanatçılar tarafından yapılmış, değişik konulardaki resimleri içeren clip art paketleri vardır. Bu paketlerden ilgilendiğiniz konudaki bir resmi seçip, herhangi bir belgeye ekleyerek kullanabilirsiniz.

Clipboard

Pano. Verinin bir yerden bir yere taşınırken veya kopyalanırken geçici olarak tutulduğu bellek alanıdır. Windows ortamında clipboard, belgeler arasında veri taşımak için kullanılır. Örneğin, Windows kullanıcıları bir metin parçasını bir başka belgenin içinde kullanmak için kesme-yapıştırma (cut-paste) yöntemi ile metin parçasını taşırken, metin clipboard'da saklanır. Clipboard'da metnin yanı sıra, grafik, resim gibi her tür veri saklanabilir. Clipboard geçici bir saklama alanıdır. Clipboard'a yeni bir veri saklandığında eski veri silinir. Bilgisayar kapatıldığında ise clipboard tamamen boşalır.

clock speed

Bir mikroişlemcinin çalışma hızı. Mikroişlemciler (CPU) çalışırken, bilgisayarın içinde yer alan bir saatin tıklamalarına uyarlar. Bu saat her şeyin büyük bir düzen içinde çalışmasını sağlar. Daha hızlı tıklayan bir saat işlemlerin daha hızlı yapılacağı anlamına gelir. Saatin hızı MHz cinsinden ölçülür. 1 MHz, saatin saniyede bir milyon kere tıkladığını gösterir. İşlemci modelleri genellikle saat hızını da içerir. Örneğin Pentium 200 işlemcisi 200 MHz hıza sahiptir. Yani saniyede 200 milyon kere tıklayan bir saati vardır. Saatin tıklama sıklığı kadar, işlemcinin iç yapısı da genel performansı etkiler. Bu yüzden saat hızları aynı olan iki CPU bir işlemi aynı sürede bitiremeyebilirler. Bu yüzden sadece saatin hızı bir kriter olarak alınmamalıdır.

cluster

Bir grup disk sektörüne verilen ad. Diskler sektörler bölünmüşlerdir. Ancak sektörler de kendi aralarında gruplanarak cluster'ları oluştururlar. Bir bilgi saklanacağı zaman kullanılan en küçük birim, bir cluster'dır. İşletim sistemleri disk üzerinde her cluster'a bir numara verir ve her dosyanın hangi cluster'ları kullandığını takip eder. Sık veya uzun süre kullanılan bir diskte zamanla kayıp cluster'lar oluşur, bu bazı değerli bilgilerin kaybına yol açacağından, diskler belli aralarla bir yardımcı program aracılığıyla düzenlenmelidir. (Scandisk gibi)

CMOS

Kısaltma: Complementary Metal Oxide Semiconductor. PC'lerde tarihi, saati ve sistem parametrelerini saklamakta kullanılan ve pille beslenen devre.

CMYK

Cyan-Magenta-Yellow-Black (mavi- morumsu kırmızı- sarı- siyah) Ofset baskıda kullanılan renk modeli.

column (sütun)

1- Hesap tablolarında dikey bir grup hücre.

2- Veritabanlarında alanın diğer adı.

3- Kelime işlem yazılımlarında bir dokümanın gazete sütunlarında olduğu gibi ayrıldığı ince uzun alanlardan her biri.

column graph

Sütun grafiği Sunum (presentation) grafiklerinde değerlerin dikey sütunlarla ifade edildiği tarz. Sütun grafikleri özellikle birden fazla gruplama yapılmak isteniyorsa faydalı olurlar. Örneğin yatay eksende önce yıla sonra da döneme göre gruplama yapılabilir.

COM

PC'lerde seri iletişim portlarına verilen ad. Communications port'un kısaltılmış hali. Seri portlar COM1, COM2, COM3 diye isimlendirilir. Modemler bu seri portlardan birine bağlanarak çalıştırılırlar.

command

Komut Bilgisayarın belirli bir işi yapmasını sağlamak için kullanılan ifade. Grafik kullanıcı yüzüne sahip Windows gibi yazılımlarda düğmeler gibi grafik nesnelere aracılığıyla komut verilir.

compression

Sıkıştırma. Verilerin daha az yer kaplaması için özel bir işlemden geçirilmesi. Sıkıştırma özellikle iletişimde büyük önem taşır, çünkü sıkıştırılan veriler çok daha çabuk gönderilebilir. Bu yüzden pek çok modem verileri sıkıştırmak için özel yöntemler kullanır. Bilgilerin sıkıştırılması için Winzip gibi bazı standartlaşmış yazılımlar kullanılabilir. Bu yazılımları kullanarak birden fazla dosyayı (özellikleri ne olursa olsun) ya da sadece seçtiğiniz dosyaları tek bir dosya adı altında sıkıştırarak toplayabilirsiniz. Dosyaları tekrar eski haline getirmek için de aynı yazılımların uygun parçalarını kullanmak gerekir. Örneğin Winzip kullanılarak oluşturulmuş, bir sıkıştırılmış veri dosyasını aynı yazılımı kullanarak açabilirsiniz.

D

data

Veri. Bilgi anlamına gelen datum sözcüğünün çoğuludur. Ancak genellikle hem tekil hem de çoğul anlamıyla kullanılır. En genel anlamıyla, bilgisayar ortamında saklanan her tür bilgi için kullanılır. Bu da herhangi bir yazılım tarafından okunacak, belli bir biçime dönüştürülmüş bilgi demektir. Örneğin faiz hesaplayan bir program kullanıcıya ana parayı, süreyi ve faiz oranını sorar. Bu bilgiler programın içinde veri olarak yerlerini alırlar.

database

Veritabanı. Bilgilerin bilgisayar ortamında saklanabilmesini ve arandığında kolayca bulunulabilmesini sağlayan yapı. Veritabanları elektronik dosya dolapları olarak düşünülebilir. Bir veritabanı içinde bilgiler çeşitli dosyalarda saklanır, dosyalar ihtiyaca göre düzenlenir. Örneğin bir doktorun hastaları ve randevuları hakkında tutmak istediği bilgiler bir veritabanını oluşturabilir. Bu bilgiler incelenerek uygun bir yapıya sokulur ve bir veritabanı yazılımı kullanılarak işlenebilir hale getirilir. Veritabanları, veritabanı yönetim sistemi (DBMS) adı verilen özel yazılımlar tarafından oluşturulur, düzenlenir ve yönetilir. Veritabanı yazılımları genellikle oldukça geniş çaplı ve farklı işlevlere sahip parçalardan oluşan tiptedirler.

data entry

Bilgi girişi. Veritabanlarına ve hesap tablolarına bilgi girilmesi işlemi. Veritabanlarına bilgi girişi, veritabanı yazılımları tarafından sağlanan ortamlar ve araçlar aracılığıyla yapılır. Bu ortamlar kullanıcılar tarafından tasarlanmış formlar olabilir. Veritabanı yazılımları (database management system) bilgi girişini denetlemek ve girilen her bilginin istenen özelliklere uygun olup olmadığını anlamak özelliğine sahiptir. Büyük miktarda bilgi saklayan veritabanlarına bilgi girişi başlı başına bir işittir. Bu amaçla özel olarak tasarlanmış ortamlar kullanarak sadece bilgi girişi yapan kullanıcılar olabilir.

data recovery

Bilgi kurtarma. Çeşitli nedenlerle bozulan ve kullanılamaz hale gelen bilgilerin geri kazanılma çalışmaları.

data transfer rate

Veri transfer hızı. Verilerin bir aygıttan diğerine aktarılma hızıdır. Saniyede gönderilen megabit ya da megabyte sayısı olarak ifade edilir.

data type

Veri tipi. Her çeşit yazılımda kullanılan bilgiler yapılarına göre sınıflanlandırılırlar. Her programlama dili, hesap tablosu ya da veritabanı yazılımı verileri farklı gruplara ayırabilir. Ancak her zaman, kullanılan her nesne için bir veri tipi belirtmek gerekir. Bu veri tipi, sayı, metin ya da resim olabilir.

DDE

Dynamic Data Exchange - Dinamik Veri Değiş Tokuşu. Aynı işletim sistemi altında çalışan yazılımlar arasında ortak bilgi kullanımını sağlamakta kullanılır. Örneğin bir hesap tablosu, bir kelime işlem dokümanına yerleştirilebilir. Bu sistemin kullanımı, hesap tablosunun her güncelleştirilmesinde aynı bilgilerin dokümanda da görünmesini sağlar.

decimal

Onluk düzende ifade edilen sayı. Sayıları ifade ederken en yaygın kullanılan yöntemdir. Günlük hayatta sayıları hep onluk düzende kullanırız. "Şurdan dokuz elma ver" derken olduğu gibi. Onluk düzende kullanılan rakamlar 0'dan 9'a kadardır. Oysa başka sayı düzenleri de vardır. Bilgisayarlarda en çok kullanılanlar ikili, sekizli ve onaltılı düzendir. İkili düzende dokuz demek için 1001, sekizli düzende ise 11 demek gerekir.

default

Varsayılan değer ya da seçenek. Kullanıcı tarafından herhangi bir belirleme yapılmadığında, yazılım tarafından otomatik olarak geçerli kılınan değer ya da işlemler için kullanılır. Örneğin bir program kullanıcıdan tarih girişi bekliyorsa ve kullanıcı hiçbir şey girmezse, o günün tarihi program tarafından geçerli tarih olarak varsayılabilir. Pek çok yazılım çeşitli işlevleri gerçekleştirmek için bazı seçimlerin yapıldığını varsayar. Örneğin Word ile yeni bir dosya açtığınızda, font tipi, boyu, sayfa yapısı gibi pek çok şey otomatik olarak belirlenir. İstenirse bu özelliklerin hepsi değiştirilebilir, ancak bir değişiklik yapılmazsa Word varsaydığı özelliklerle dosyayı oluşturur. Bir yazıcıyı varsayılan yazıcı olarak belirlerseniz, bir yazdırma işlemi sırasında hiçbir yazıcı belirtmeseniz de tüm dokümanlarınız bu yazıcıdan basılacaktır. Başka bir deyişle siz belirtmeseniz de, sistem hangi yazıcının geçerli olduğunu bilmektedir. Başka bir yazıcıdan çıktı almak için o yazıcıyı geçerli yazıcı olarak belirtmelisiniz.

delete

Silmek. Bir metnin içinden işaretlenen bir bölümü silmek olabileceği gibi, bir dosyayı silmek için de kullanılır. Delete komutu ile silinen şeyler her zaman geri alınamayabilir. Bu yüzden de dikkatli kullanılması tavsiye edilir.

descending sort

Azalan sıralama. Bir dizi bilgi arasında aranan bilgiye kolay ulaşmak amacıyla sıralama (sorting) yapılabilir. Bu sıralama büyük değerlerden küçük değerlere doğru yapılmışsa azalan sıralama adını alır. Örneğin Z'den A'ya veya 9'dan 0'a doğru yapılan sıralamalar azalan sıralamalardır.

desktop

Masaüstü. Grafik kullanıcı yüzüne (GUI) sahip işletim sistemlerinde, ofis masalarına benzetilerek hazırlanmış çalışma ortamı. Bir ofis masasında yer alan takvim, kalemler, hesap makinesi, not defteri gibi araçların elektronik karşılıkları olan programları içerir. Böylece alışkanlıklarınızı fazla değiştirmeden bilgisayar kullanabilirsiniz. Masaüstü ortamında ayrıca dosyalar, klasörler ve programlar simgelerle (icon) gösterilir. Böylece onları istediğiniz şekilde ekranınızda yerleştirebilir, istediklerinizin yerlerini değiştirebilirsiniz.

desktop publishing

Masaüstü yayıncılık. Bir PC kullanarak yüksek kaliteli dokümanlar basımı. Masaüstü yayıncılık programları metnin içine grafikler ve resimler yerleştirmeye ve renkli çıktı alabilmeye olanak sağlarlar. Ayrıca metni oluştururken kullanılmak üzere çeşitli fontlar ve özellikler sunarlar. Değişik formatlarda çıktı basmak da mümkündür; el ilanları, takvimler, broşürler, zengin görümlü raporlar bu çeşitler arasındadır. Pek çok kelime işlem yazılımı da benzer özellikleri desteklemektedir. Ancak masaüstü yayıncılık yazılımları matbaa baskısı kalitesinde ve çeşitliliğinde çıktılar sunmaya daha yatkındırlar. Masaüstü yayıncılık yazılımlarının sahip olması gereken en önemli özelliklerden biri de, ekranda görünenlerin yazıcıdan aynı nitelikte basılabilmesidir. Bu özelliğe WYSIWYG (What you see is what you get-gördüğünüz elde ettiğinizdir) denir.

device

Sözcük anlamı aygıt veya alet. Bilgisayara bağlı çalışan herhangi bir çevre birimi ya da ünite. Disk sürücüler, fare, yazıcı ya da modem bu tür bir aygıttır. Bilgisayarın ana yapısına dahil olmayan ancak yine de bilgisayara bağlı olarak çalışan bu aygıtların yanı sıra ekran ve klavye gibi ana üniteler de bu sınıfa girer.

dialog box

Diyalog kutusu. Bir işlemi gerçekleştirmek için kullanıcıdan bilgi isteyen kutu şeklindeki pencere. Diyalog kutuları, bir işlemi gerçekleştirmek için kullanıcıdan alınması gereken bazı ön bilgiler olduğu durumlarda ortaya çıkarlar.

Örneğin yeni yazdığınız kelime işlem dosyasını saklamak üzere kullandığınız yazılımın menüsünden "Kaydet" seçeneğine girdiğinizde bir diyalog kutusu ile karşılaşrsınız. Bu kutu size dosyanızın adını, tipini ve hangi dizin altında saklamak istediğinizi sorar. Bu sorulara yanıt vererek oluşturduğunuz dosyayı saklayabilirsiniz. Diyalog kutuları, kullanıcıdan bilgi alırken liste kutuları, açılan kutular, seçenek ve komut düğmeleri gibi elemanlar kullanır.

directory

Dizin. Bilgisayarda saklanan dosyaları hiyerarşik bir yapıda düzenlemeye yarayan, özel bir yapıya sahip dosya. Bir dizin tıpkı içine birçok dosya konan bir klasör gibidir. Bu dosyalara ulaşmak için önce klasörü bulmak gerekir. Dizinler altlarında (ya da içlerinde) yer alan dosyalara ilişkin bilgileri saklarlar. Dosyanın adı, büyüklüğü gibi. Bir dizin başka bir dizinin altında oluşturulabilir. Bu durumda alt dizin adını alır ve bu alt dizine ulaşmak için önce ilk dizine ulaşmak gerekir.

disk

Üzerine bilgi yüklenebilen yuvarlak plaka. İki ana tip diskten söz etmek mümkündür: Manyetik ve optik. Manyetik diskler, yuvarlak plastik tabakanın üzerindeki manyetik parçacıklardan oluşan bir katman içerir. Bu parçacıkların düzenlenmesi ile bilgi saklanması sağlanır. Manyetik diskler defalarca okunup yazılma özelliğine sahiptir. Disket (Floppy disk), sabit disk (hard disk) ve taşınabilir kartuşlar (removable cartridge) şeklinde üç farklı biçimde olabilirler. Optik diskler ise, lazer teknolojisi kullanılarak oluşturulur ve kullanılır. Bilgiler diskin yüzeyine lazer ile açılan küçük deliklerle ifade edilir. Optik diskler manyetik disklere göre çok daha büyük miktarlarda bilgi saklayabilirler. CD-ROM'lar optik disklerin en yaygın kullanılan örnekleridir. Disketler ve sabit diskler kullanılmadan önce bir hazırlık işleminden geçirilirler. Buna biçimleme denir ve diskin güvenilir bir şekilde kullanıma açılmasını sağlar. Ancak her işletim sistemi bu işlemi kendi standartlarına göre yapar.

disk drive

Disk sürücüsü. Diske veri yazan ya da okuyan birim. Disk sürücüler okuyup yazdıkları disk tipine göre çeşitli isimler alırlar: disketlere okuyup yazan disket sürücüler, optik disklere okuyup yazan optik disk sürücüler gibi. Genelde disk sürücüsü dendiğinde ise, sabit disk sürücüsü kastedilir.

document

Doküman, belge. Kelime işlem yazılımları tarafından üretilen dosya. Dokümanlar metnin yanı sıra resim ve grafik gibi görsel malzeme de içerebilir. Bu yüzden sadece kelime işlem yazılımları tarafından üretilen dosyalar değil, içinde resim ve grafiğin yanısıra metin de bulunan dosyalar -ne tür bir yazılım tarafından üretilmiş olursa olsun- doküman olarak isimlendirilir.

DOS

Disk Operating System. Disk İşletim Sistemi diye çevrilebilir. DOS terimi işletim sistemi anlamında kullanılan genel bir terimdir. Ancak IBM tarafından geliştirilen MS-DOS'un yaygın kullanımından ötürü DOS dendiğinde çoğunlukla MS-DOS anlaşılır. IBM PC'lerin dünya çapında yaygınlığı ve IBM uyumlu bilgisayarların uzun süre bilgisayar piyasasının büyük bir kısmını elinde tutması yüzünden, DOS çok kullanılan bir işletim sistemi olmuştur. Ancak bilgisayar teknolojisinde meydana gelen büyük gelişmeler, karmaşık yazılım ve donanımların DOS gibi önemli kısıtlamalara sahip bir işletim sistemiyle çalışmasını zorlaştırdı. Ancak DOS üzerinde çalışan bir çok program olduğundan yeni bir işletim sisteminin yaygınlaşması zaman aldı. Artık DOS'un yerini almış olan Windows 98 halen eski DOS programlarını çalıştırabilmek için özel bir ortam sunar.

DOS prompt

DOS işletim sistemi ile çalışırken, komut girilmesinin beklendiğini gösteren işaret. İmleç bu işaretin hemen yanında yanıp sönerken, komut girilmesini bekler. Herhangi bir program çalışıyorsa o sırada DOS prompt'u görünmez. DOS birden fazla işi aynı anda çalıştırmadığı için, bir komut vermek için o sırada çalışan programın işini bitirmesini beklemek ya da programı kesmek gerekir.

dot matrix printer

Nokta matrisli yazıcı. Daktilo şeridine iğnelerle vurarak kağıt üzerine küçük noktalar basılmasını sağlayan yazıcı tipi. Nokta matrisli yazıcılarda harfler ve şekiller çok küçük noktalardan oluşacak şekilde basılırlar. Bu tip yazıcılar ucuz ve hızlıdır, ancak baskı kaliteleri fazla yüksek değildir, biraz da gürültülüdürler.

download

İndirme, yükleme. Bir kaynaktan veri alımı için kullanılır. En yaygın kullanımı online servislerden ya da BBS'lerden dosya almak içindir. Örneğin İnternet'e bağlanıp bir programı kendi bilgisayarınıza alırsanız, İnternet'ten dosya indirmiş olursunuz.

drag and drop

Sürükle ve bırak. Grafik kullanıcı yüzüne (GUI) sahip ortamlarda fare ile nesnelere taşıyıp bırakmaya olanak sağlayan özellik. Fare imleci ekranda bir nesnenin (object) üzerindeyken farenin sol tuşuna basıp, kaldırmadan fareyi hareket ettirseniz seçili nesne de hareket edecektir. Farenin tuşundan parmağınızı kaldırdığınızda nesneyi o sırada olduğu yere bırakmış olursunuz. Bu yöntemle dosyaları dizinler arasında taşıyabilir, seçili bir bloğu metnin daha ilerisine götürüp bırakabilirsiniz. Masaüstündeki (desktop) simgeler de bu yöntemle hareket ettirilebilir.

dpi

Dots per inch ifadesinin kısaltılmış hali. Bir inç sığan nokta sayısı anlamına gelir. Resimlerin çözünürlüğünü (resolution) ifade etmekte kullanılır. Örneğin bir lazer yazıcının 600 dpi çözünürlüğe sahip olması, bir inç boyunca 600 nokta basabileceği anlamına gelir.

drive

Disk drive - disk sürücü ifadesinin kısaltılmışı.

driver

Sürücü. Bir aygıtı denetleyen program. Aygıt sürücü (device driver) de denir. Bilgisayara bağlı her aygıt çalışabilmek için bir sürücüye ihtiyaç duyar. Klavye ya da fare gibi aygıtların sürücüleri, işletim sistemi ile birlikte gelirler. Bazı sürücüler ise, aygıtlarla birlikte satın alınırlar. Örneğin bir CD-ROM sürücü aldığınızda sürücüsünü de satın alırsınız.

DVD

Kısaltma: Digital Versatile Disk. CD-ROM'ların yerini alması planlanan yeni bir optik disk teknolojisi. DVD'ler 17 gigabyte'lık video, ses ve diğer tipte veri saklama alanına sahipler. Bu da 133 dakikalık bir filmin tek bir diskte tutulabilmesi anlamına geliyor. DVD-ROM oynatıcı adı verilen aletlerin normal CD-ROM'ları da oynatması söz konusu. DVD, MPEG-2 dosya ve sıkıştırma standardını kullanıyor.

E

electronic publishing

Elektronik yayıncılık. Bilginin elektronik yollarla yayınlanması. Çeşitli konularda bilgilerin toplandığı CD-ROM'lar, online servis ve BBS'ler bilgileri elektronik ortamlarda kullanıcıya sunar. Böylece her çeşit bilgiye, kağıt üzerine basılı şekli dışında ulaşma olanağı sağlanmış olur.

e-mail

E-posta. electronic mail (elektronik posta) ifadesinin kısa kullanımı. İletişim ağları üzerinden haberleşme yöntemi. Genellikle İnternet üzerinden kullanıcıların birbirlerine gönderdikleri mesajlara verilen isimdir. Bu mesajlar tek kelimelik notlar olabileceği gibi, büyük dosyalar da olabilir.

e-mail address

E-posta adresi. E-posta adresleri sokak adresleri gibi değildir. Genellikle kullanıcının adı ya da soyadını içeren kısa ifadelerdir. Örneğin internet aracılığıyla e-posta almak ve göndermek istiyorsanız, adresiniz kullanıcı adınızın yanı sıra hizmet sağlayıcınızın adını da içerir. ahmet@servis.com

emot icon

Emotion icon ifadesinin kısaltılmışı. duygu simgesi diye çevrilebilir. E-posta mesajlarını yazarken kullanılan ve duyguları ifade eden simgeler.

:-) şaka yapıldığı,

:-o ise şaşırma ya da karşı çıkma anlamına gelebilir.

:-(memnuniyetsizlik ya da üzüntü belirtir. Bu işaretlerin dışında pek çok kısaltma da kullanılabilir. Ancak bunlar değişkendir.

encryption

Şifreleme. Güvenlik gerektiren dosya ya da mesajları belli bir koda göre şifreleyerek yetkisiz kişiler tarafından kullanılmasını engellemek olarak açıklanabilir.

End key

İmleci denetlemek için kullanılan klavye tuşlarından biri. Kullanılan programa göre farklı işler yapabilir. Bir kelime işlem yazılımında imleci satırın sonuna götürür. Bazen de sayfanın ya da dosyanın sonuna götürür.

end user

Uç kullanıcı, son kullanıcı. Yazılımları son haliyle kullanan kişileri belirtmek için kullanılır. Uç kullanıcılar genellikle bilgisayar konusunda sınırlı bilgisi olan, bilgisayarı işlerinin bir parçası olarak kullanan kişilerdir. Muhasebe yazılımlarını kullanan muhasebeciler ya da satışları veritabanı uygulamasına giren mağaza elemanları gibi.

Enter key

Enter tuşu. En yaygın kullanımı bir bilgi girişini sonlandırmak içindir. Bir program kullanıcıdan bilgi girmesini istiyorsa, girilen bilginin bittiği ve programın çalışmaya devam edebileceği bu tuşa basılarak gösterilir. Bir başka kullanımı ise, özellikle kelime işlem yazılımlarında imleci bir sonraki satırın başına taşımaktır. Hesap tablolarında da imleci bir sonraki alana götürür.

erase

Silme. Bir veriyi ya da dosyayı ortadan kaldırmak anlamına gelir. Bir dosyanın içinden bir miktar bilgiyi silmek için ya da bir dosyayı tamamen silmek için kullanılabilir.

error message

Hata mesajı. Bir programın çalışması sırasında oluşan hatayı kullanıcıya bildirmek için kullanılan ifade. Windows95 ortamında hatalar genellikle bir hata penceresi içinde verilir ve kullanıcı bu konuda yardım almak istiyorsa bu pencerede yer alan "Yardım" tuşuna basabilir.

ESC key

Escape tuşu. Genellikle o sırada açık olan uygulamadan çıkmakta veya yapılan işlemi iptal etmekte kullanılan bir klavye tuşudur.

executable file

Çalıştırılabilir dosya. Bilgisayar tarafından doğrudan çalıştırılabilecek biçime sahip olan dosya.

exit

Çıkış. Çalışan bir programı durdurmak için kullanılan bir komuttur. Pek çok programı kapatmak için, bir menüden Exit veya Quit seçeneği seçilir.

expansion board

Genişleme kartı. Bir bilgisayarın olanaklarını arttırmak için kullanılan kart. Bu kartlar PC'lerdeki genişleme yuvalarına takılır. Örneğin video kartları, ses kartları, grafik hızlandırıcı kartlar birer genişleme kartıdır. Genişleme kartları bir sistemin olanaklarını genişletmek ve bazen de iyileştirmek için kullanılırlar. Örneğin grafik hızlandırıcı kartlar, grafik görüntülerin daha hızlı ve yüksek kalitede görüntülenmesini sağlar. Başka bir deyişle, sistemin grafik görüntüleme olanaklarını genişletir ve iyileştirirler.

export

Dışarıya bilgi verme. Bir yazılım tarafından oluşturulmuş dosyanın başka bir yazılım tarafından da kullanılabilmesini sağlamak için yapılan işlem.

Pek çok uygulama yazılımı ürettikleri dosyaları kendilerine özel bir biçimde saklarlar. Ancak zaman zaman bir yazılım tarafından üretilen bir dosyanın başka bir yazılım tarafından da okunabilmesi istenir. Bu durum bazen aynı tipte yazılımlar arasında bilgi aktarımını sağlamak bazen de farklı tipte yazılımlara bilgi dönüşümü ile kaynak yaratılması şeklinde olur.

extension

Uzantı. Genellikle dosyada saklanan bilginin içeriğini belirtmek üzere dosya adına eklenen harfler. İşletim sistemleri dosyaları isimlendirirken dosya adından sonra bir nokta koyar ve bir uzantı eklerler. Cookie.dat gibi. Pek çok yazılım ürettiği dosya tipine kendine özgü uzantılar ekler. Böylece uzantılarına bakarak dosyaların ne tip bir yazılım tarafından oluşturulduğunu anlayabiliriz. Örneğin Word For Windows kelime işlemcisi ile oluşturulan dokümanlar DOC uzantısına sahip dosyalarda saklanırlar.

external modem

Dış modem. Bağımsız bir çevre ünitesi olarak üretilmiş modem cinsi. Bu tür modemler kendi başlarına birer ünedirler, fiyatları biraz daha pahalıdır ama çalışırken üzerlerinde yanıp sönen bilgilendirici ışıklar yüzünden kullanılmaları daha kolaydır. Ayrıca kolayca bir bilgisayardan çıkarılıp diğerine takılabilirler.

F

fax modem

Kişisel bilgisayarınızı kullanarak faks göndermenizi ve almanızı sağlayan aygıt. Fax modemler, bir modem olmanın yanı sıra bir faks makinesinin sağladığı olanakları da sunarlar. Elektronik olarak saklanmış bir belgeyi ya da resmi, fax modem aracılığıyla başka bir faks ya da faks modeme bağlı bilgisayara gönderebilirsiniz. Faks modemlerle gönderilen ya da alınan dosyalar bilgisayarda dosyalar halinde saklanır. Faks modemler özellikle elektronik ortamda bulunan dosyaları göndermek isteyenler için uygundur. Aksi takdirde basılı belgeleri sayısallaştırabilmek için bir tarayıcı almak gerekecektir.

feed

Beslemek. Genellikle yazıcıya kağıt sağlamak anlamında kullanılır. Bunun için iki farklı yöntem kullanılır: sürtünmeli ve traktör besleme. Sürtünmeli besleme bir dizi kağıt arasından basacağı kağıdı emerek yazıcının içine alır. Traktör beslemede ise, iki yanında bir sıra delik bulunan kağıtlar kullanılır.

fiber optics

Fiber optik. ışık hızına yakın bir hızda sinyal taşıyabilen kablo çeşidi. Fiber optik kablolar pek çok üstün özelliğe sahiptirler. Çok hızlı veri aktarmaları nedeniyle özellikle uzak mesafeler arasındaki iletişimde kullanılırlar. Ayrıca metal kablolarla göre, bir seferde daha fazla bilgi gönderebilirler, daha ince ve hafiftirler ve daha az parazit yaparlar. Geleceğin teknolojisi gözüyle bakılan fiber optik kablolar biraz pahalı olmakla birlikte yerel ağlarda ve telefon hatlarında kullanılmaktadırlar.

field

Alan. Belli bir bilgi için ayrılan yer. Alanlar en yaygın kullanımı ile çeşitli tiplerde formlarda karşımıza çıkarlar. Bir başvuru formu doldururken adınız, soyadınız, adresiniz, mesleğiniz, vb. için ayrı ayrı yerler ayrılmıştır. Her bilgiyi onun için ayrılan yere girmeniz beklenir. Bu bilgileri içeren bir veritabanı oluşturulduğunda her bilgi cinsi için bir alan tanımlanır; ad alanı, soyadı alanı, adres alanı vb...

Alanlar bir araya gelerek kayıtları oluşturur, kayıtlar da tabloları oluşturur. Bu yüzden alanlar veritabanlarını oluşturan temel birimlerdir denebilir. Hesap tablosu yazılımlarında alanlara hücre (cell) denir.

file

Dosya. Bilgisayarlarda saklanan bilgilerin içinde toplandığı, isimlendirilmiş veri grupları. Bilgisayarlar bilgileri saklamak için sabit diskler ya da disketler gibi manyetik ortamları kullanırlar. Bilgisayarda saklanan bilgilerin belli bir düzen içinde tutulması gerekir, böylece arandığında bilgilere kolayca ulaşım sağlanır. Bu yüzden bilgiler dosyalar halinde saklanır. Her dosya belli bir konudaki bilgileri içinde tutacak şekilde oluşturulur ve uygun bir isim alır.

Dosyalar içeriklerine göre değişik tiplerde olabilirler. Örneğin içinde metin saklanan dosyalara metin dosyaları (text file), resimler veya çizimler saklanan dosyalara grafik dosyaları, bir programın kullandığı verileri saklayan dosyalara veri dosyaları (data file) denir. Çalıştırılabilir program kodunu saklayan dosyalar executable file (çalıştırılabilir dosya) adıyla anılır.

file management system

Dosya yönetim sistemi. İşletim sistemi tarafından dosyaları belli bir düzen içinde saklamak için kullanılan sistem. Dosya yönetim sistemleri dosyaları yaratmaya, yoketmeye, dizinler oluşturmaya, dosyaları bir dizinden başka bir dizine taşımaya olanak sağlarlar.

file name

Dosya adı. Dosyaya verilen isim. Dosya adı bir uzantıyı da içerir. Dosyalar içeriklerine göre bir dosya adı uzantısına sahip olabilirler. Aynı dizin altında aynı isme sahip birden fazla dosya bulunamaz. Farklı dizinler altında ise aynı isimde dosyalar bulunabilir.

file recovery

Dosya kurtarma. Geri kazanma. Çeşitli nedenlerle bozulup ulaşılamaz hale gelen dosyaları tekrar kullanıma açmak için yapılan işlemlerdir.

file size

Dosya büyüklüğü. bir dosyanın diskte kapladığı yer miktarı. Bir dosyanın büyüklüğü genellikle byte ya da Kilobyte cinsinden ifade edilir. Bir dizin altındaki dosyaları incelerken, dosyaların adlarının yanısıra büyüklükleri ve oluşturuldukları tarih gibi bilgiler de görüntülenir.

fill

Grafik uygulamalarında bir nesnenin içini doldurmak anlamında kullanılır. Doldurmak için bir renk ya da desen kullanılabilir.

flat panel display

Düz panel ekran. Taşınabilir bilgisayarlarda kullanılan çok ince ekran tipi. Düz panel ekranların çoğunda LCD teknolojisi kullanılır. LCD ekranlar ışıklı ortamlarda rahatça okunabilmeleri için arkadan aydınlanmışlardır.

floppy disk

Disket. Manyetik disklerin küçük ve taşınabilir çeşidi. Disketlerin en önemli özellikleri taşınabilir olmalarıdır, bilgileri bir diskete kopyaladıktan sonra istediğiniz yere götürebilirsiniz. Ancak bir diskete çok fazla bilgi konamaz, başka bir deyişle kapasiteleri sınırlıdır. Ayrıca disketteki bilgilere ulaşım da pek hızlı değildir. Disketler için taşınabilirlik bir avantajdır, ancak aynı zamanda bazı riskler de taşır. Disketlerin taşınırken bozulmaması ya da çizilmemesi için dikkat sarfetmek gerekir. Çünkü hasar gören disketleri sürücüler okuyamaz ve disketteki bilgiler kaybedilmiş olur. Bunun için disketleri uygun bir kutu içinde taşımak ve manyetik ortamlarda saklamamak gerekir.

floppy drive

Disket sürücüsü. Disketlere veri okuyup yazan sürücülere verilen isim.

folder

Dizin. Grafik kullanıcı yüzüne sahip işletim sistemlerinde dosyaların içinde tutulduğu yapı.

font

Yazıtipi. Bir dizi karakter için yapılmış tasarım. Şekil ve biçimleri önceden belirlenmiş karakterlerin bir araya gelmesiyle oluşur. Bir font sadece karakterlerin biçimlerini değil, boyları, genişlikleri, italik ya da kalın olup olmadıkları, karakterler arası boşluk gibi özellikleri de içerir.

Times New Roman dendiğinde font değil, şekil anlaşılır. Times New Roman çeşitli boylarda, kalın, italik vb özellikleri olan bir çok font oluşturur.

Garamond Türk

ABCÇDEFGĞHIİJKLMNOÖPRSŞTUÜVYZ

Simoncini Garamond

ABCÇDEFGĞHIİJKLMNOÖPRSŞTUÜVYZ

Times Türk Roman

ABCÇDEFGĞHIİJKLMNOÖPRSŞTUÜVYZ

Uygulama yazılımları kullanılmaya hazır pek çok font içerirler.

font cartridge

Font kartuşu. Bir ya da daha fazla font içeren ROM kartuşu. Yazıcılara yeni fontlar eklemekte kullanılır.

font size

Font boyu, punto. Bir karakteri değişik boylarda görüntülemek mümkündür. 12 punto (point) ya da 16 punto gibi. Bitmap olarak oluşturulan karakterler bazı puntolarda daha iyi görünebilirler. Bu yüzden yazılımlar belli boy seçenekleri sunarlar.

footer

Bir belgede her sayfanın altında yer alan bir ya da birkaç satırlık metin.

Sayfa numaraları, dosya adı, tarih gibi bilgilerin her sayfanın altında görünmesi için kullanılır. Altlıkta yer alması istenen bilgiler belirtildikten sonra, kelime işlem yazılımları bu bilgileri otomatik olarak her sayfanın altına koyar. Böylece kullanıcının her sayfadaki altlığı tek tek oluşturması gerekmez.

format

1- biçimleme. Bir diski kullanım için hazırlama işlemi.

Bir disketi ya da sabit diski kullanabilmek için öncelikle biçimlemek gerekir. İlk kez kullanılacak diskler düşük seviye (low level) biçimlemeden geçmelidir. Ancak diskler çoğunlukla bu tür bir biçimlemeden geçmiş olarak alınırlar. Diğer biçimleme yöntemi ise üst düzey ya da hızlı biçimlemede, diskteki veriler silinir, kötü (bad) sektörler işaretlenerek kullanım dışı bırakılır ve disket yeniden kullanıma hazırlanır. Bu işlem pek çok işletim sistemi ve yardımcı yazılım tarafından gerçekleştirilebilir.

2- Bir nesnenin özelliklerini belirlemek. Kelime işleminde metnin görünüşü ve düzeniyle ilgili çeşitli ayarlamalar yapılır. Bu işlemler de biçimleme adı altında toplanır. Yazı tipinin, kenarlıkların, boşlukların ve benzeri özelliklerin belirlenmesi gibi.

fps

Frames per second ifadesinin kısaltılmış hali. Bir saniyede gösterilen kare sayısı diye çevrilebilir. Hareketli video görüntüsü yaratmakta kullanılan teknoloji, sabit görüntüleri kare kare belli bir hızda arka arkaya göstermeye dayanır. Bir saniyede gösterilen kare sayısı 30'un üzerindeyse bu insan gözüne hareketli görüntü gibi görünür. Saniyede gösterilen kare sayısı arttıkça daha net bir görüntü sağlanır. NTSC adı verilen teknoloji saniyede 30 kare gösterirken, bilgisayarda kullanılan video formatlarından AVI saniyede sadece 15 kare gösterir.

fragmentation

Parçalanma. Bir dosyanın disk üzerinde tek bir parça halinde saklanması yerine, birçok parçaya bölünerek saklanmış olması durumu. Yoğun kullanılan disklerde bir dosyayı tek parça halinde yazacak kadar boş alan bulunmayabilir. Bu durumda dosya küçük parçalara ayrılarak saklanır. Kullanıcı bu durumun farkına varmaz, ancak diskin değişik bölgelerine yazılan bu dosyanın okunması fazla zaman alır. Çünkü dosyanın bütün parçalarının diskin farklı bölgelerinden toplanması gerekir. Sistemin yavaşlamasına neden olan parçalanmanın önüne geçmek için diski yeniden düzenleyecek programlara ihtiyaç vardır. Bu yardımcı programlar defragmenters ya da disk optimizers (disk iyileştirici) adlarıyla tanınırlar. Bu programlar diski her dosya tek bir parça halinde saklanacak şekilde yeniden düzenlerler. Böylece sistemin daha verimli çalışması sağlanır.

Ancak parçalanma zaman içinde tekrar oluşacaktır. Bu yüzden diski düzenleyen programları belli aralıklarla kullanmak gerekir.

frame

1-çerçeve. Grafik ve masaüstü yazılımlarında metin ya da grafik yerlabilen dikdörtgen alan.

2-video ve animasyonda tek bir kare görüntüye verilen ad.

freeware

Programcısı tarafından tescil ettirilmiş olmasına rağmen bedavaya dağıtılan yazılım ürünlerini belirtir. Yazdıkları programları bu yöntemle dağıtanlar, ürünlerinin satılmasını istemeyen kişilerdir. Ancak tescilli ürünler olduklarından kullanıcılar üzerinde değişiklik yapamaz ya da başka birine satamaz.

friction feed

Sürtünmeli besleme. Yazıcılara kağıt sürmek için bir yöntem. Bir sayfa kağıdın yazıcının içindeki düzenek tarafından sıkıştırılıp yazıcıya çekildiği yöntemdir. Kağıtlar yazıcının besleme yuvasına bir deste halinde konur ve mekanizma bu kağıt grubundan birer birer çekerek yazıcıya sürer. Sürtünmeli besleme yapılan yazıcılara istenen boyutta kesilmiş kağıtlar konabileceği gibi etiket ve zarflar da sürülebilir. Diğer kağıt besleme yöntemi olan traktör beslemede ise, iki yanında bir sıra delikler olan kağıtlar kullanılır.

front end

Ön yüz. Yazılımların kullanıcı yüzü için kullanılan başka bir ifadedir.

FTP

File Transfer Protocol (Dosya Aktarım Protokolü) ifadesinin kısaltılmış hali. İnternet üzerinden dosya göndermek için kullanılan protokol. TCP/IP protokolünün parçalarındandır. Bir sunucudan dosya almak ve göndermek için kullanılır. Örneğin hazırladıkları sayfaları bir web sunucuya yüklemek isteyenler FTP'yi kullanır.

G

GB

Gigabyte ifadesinin kısaltılmış hali.

GIF

Graphics Interface Format ifadesinin kısaltılmış hali. İnternet gibi servislerde kullanılan, bitmap tabanlı bir grafik dosya saklama biçimi. GIF biçimi özellikle grafiklerin sıkıştırılmış bir formda tutulmasını ve böylece hızlı olarak transfer edilebilmesini sağlar.

gigabyte

1024 MB ya da 1,073 milyar byte'ın karşılığı olan değer. Genellikle sabit disk, CD-Rom alanı gibi büyük kapasiteleri ifade ederken kullanılır.

Ghz

1024 Mhz'i ifade etmek için kullanılır. Bilgisayara takılı olan işlemcinin (CPU), hızını anlatır. Kısa bir süre önce, çeşitli firmalar tarafından 1 GHZ'lik işlemciler üretilmeye başlandı.

gppm

graphics pages per minute (grafik sayfası / dakika) ifadesinin kısaltılmış hali. Bir lazer yazıcının metin özelliğinde olmayan sayfaları basma hızını ölçmekte kullanılır. Başka bir deyişle resim, çizim gibi grafik nesnelere içeren bir sayfanın basılma hızı bu birimle ölçülür. ppm (pages per minute) metin içeren sayfaların basılma hızını belirten bir ifadedir. Oysa yazıcıyı sadece metin değil; resim, çizim ya da fotoğraf gibi grafik özellikli nesnelere basmak için de kullanmak mümkündür. Özellikle yoğun olarak grafik basmayı düşünen kullanıcıların, bir yazıcı almaya karar verirken hızını ppm olarak değil gppm değeri üzerinden değerlendirmeleri gerekir.

graphical user interface

Grafik kullanıcı yüzü. Bilgisayarların grafik görüntüleme özellikleri kullanılarak oluşturulan program arayüzü. Grafik kullanıcı yüzü bir programın kolayca kullanılabilmesini sağlayacak şekilde tasarlanır. Kullanacağı program hakkında fazla bir şey bilmeyen bir kullanıcı bile görsel simgelerle yolunu bulabilir ve menülerden seçimler yaparak ilerleyebilir. Böylece yeni kullanıcıların programlara kolayca alışmaları sağlanır. Grafik kullanıcı yüzü denince simgeler (icon), menüler ve pencerelerden (window) bahsediliyor demektir. Çünkü grafik kullanıcı yüzüne sahip bir ortam bunların hepsini barındırır. Çeşitli program ve dosyaları temsil eden simgeler, masaüstüne yayılmış durumdadırlar. Bir programı çalıştırmak için fare (mouse) ile simgesine tıklamak (click) gerekir, böylece bir pencere açılır ve seçilen program bu pencerenin içinde çalışmaya başlar.

Programın seçenekleri yine menüler ve simgelerle ifade edilmiştir. Kullanıcı bunlara tıklayarak seçimini yapabilir.

graphics accelerator

Grafik hızlandırıcı. Grafik işlemlerde üzerinde taşıdığı işlemciyi kullanan özel görüntü kartı.

Grafik işlemler CPU'nun oldukça yoğun çalışmasına ve büyük miktarda bellek kullanımına ihtiyaç duyarlar. Bu yüzden grafik ağırlıklı işlemler yapan bir bilgisayarın genel performansı düşer.

Grafik işlemleri ayrı bir işlemci bulunduran görüntü kartlarıyla yapmak, CPU'nun diğer işlemlere daha çok zaman ayırmasına yol açar ve bu da sistemin genel performansını yükseltir. Grafik hızlandırıcılar özellikle multimedia uygulamalarında sistemin performansını çok etkilerler. Bu yüzden yaygın olarak kullanılırlar.

green PC

Yeşil PC. Güç tüketimi az olacak şekilde tasarlanan PC. Yeşil PC'ler standard PC'lere göre çok daha az enerji tükettikleri için çevreye saygılı ürünler olarak ele alınırlar. Bunu sağlamak için, bir süre kullanılmadıklarında uyku modu (sleep mode) denen bir duruma geçerek, sistem içindeki pek çok parçanın gereksiz yere elektrik tüketmesini engellemek gibi yöntemler kullanılırlar.

groupware

Birbirlerinden uzakta bulunan ama birlikte çalışan kişiler tarafından kullanılacak şekilde tasarlanmış yazılımlar.

Piyasadaki pek çok yazılım tek kişi tarafından kullanılacak şekilde üretilmiştir. Bu yazılımları alır, bilgisayarınıza yükler ve kullanırsınız. Ancak birden fazla kişinin ortak bazı kaynakları kullanma mantığı doğrultusunda oluşturulan ağlarda ihtiyaçlar da değişir.

Bir programı tek bir kişinin kullanması yerine network'teki kullanıcıların hepsinin kullanabilmesi beklenir. Bu duruma olanak sağlayacak şekilde geliştirilen pek çok program vardır. Bunların bir kısmı, gündelik olarak ofis ortamındaki çalışmaların düzenlenmesine yardımcı olacak tipte yazılımlardır. Bu yazılımlar e-posta alımı ve gönderimine, elektronik bildiri yayınlamaya, toplantı duyurularına, özetle bir ofiste gereken iletişimin kurulmasına olanak sağlarlar.

H

hard disk

Sabit disk. Bilgisayarlarda bilgi depolama ünitesi. Sabit diskler büyük miktarda bilgiyi uzun süreli olarak saklamak için kullanılan manyetik disklerdir. Genellikle taşınabilir olma özellikleri yoktur. Zaten bu yüzden de sabit disk adını almışlardır. Sabit diskler bilgisayar kasasının içerisinde kendileri için ayrılmış yuvalara yerleştirilirler. Bazı tipleri de dışardan bir ara kablo ile sisteme bağlanır. Sabit diskler özellikle disketlerle karşılaştırıldığında çok büyük miktarda bilgi depolama özelliğine sahiptirler. Piyasada giderek artan yer ihtiyacını karşılamak üzere 3,2 gigabyte'dan 10 gigabyte'ın üzerine kadar çıkabilen kapasitelerde diskler vardır.

Bir bilgisayarda disket sürücüleri A veya B diye isimlendirilirken, sabit diskler C'den başlayarak tanımlanır. Sabit diskler tek bir disk olarak kullanılacakları gibi (C sürücüsü), birkaç sürücüye bölünerek de kullanılabilir. Yani bir tek sabit disk üzerinde uygun bir bölümlendirme yaparak hem C hem de D sürücüsünü aynı disk üzerinde tanımlayabilirsiniz. Son zamanlarda sabit disklerin sabitliklerini değiştirmek için taşınabilir sabit diskler üretilmektedir. Bunlar kartuş görünümünde olabilirler.

hard disk drive

Sabit disk sürücü. Bir sabit diske veri yazan ve okuyan mekanizma. Bir bilgisayarla sabit disk sürücü arasında veri iletişimini sağlayan arabirim çeşitli standartlardan birine uygun olabilir. En yaygın kullanılan arabirim standartları şunlardır: IDE, IDE'nin geliştirilmiş bir versiyonu olan EIDE ve SCSI.

hardware

Donanım. Bilgisayar sistemlerine ait ünite ve nesnelere elle tutulabilir olanları nitelemek için kullanılır. Bir bilgisayarı oluşturmak için kullanılan kartlar, güç üniteleri, disk ve disket sürücüler, ekranlar, klavyeler ve benzeri pek çok parça donanımdır. Ama bilgisayara yüklenen işletim sistemi ve programlar software (yazılım) olarak adlandırılırlar. Donanım ve yazılım arasındaki fark da elle tutulabilirlik farkıdır. Bir donanım elemanını elle tutabilir, ama bir yazılıma dokunamazsınız. Yazılım tamamen bilgisayar ortamında üretilmiş ve çeşitli depolama ünitelerinde saklanarak kullanıma açılmıştır. Bir benzetme ile açıklamak gerekirse; üzerine yazı yazılan kağıt ve kalem donanımdır, ama kağıt üzerine yazdığınız şiir yazılımdır. Şiiri kağıt üzerinde görürsünüz, ama kendi başına bir varlığı yoktur.

header

Kelime işlemde sayfa başında yer alması istenen ifade. İstenirse tüm sayfaların başında aynı başlığın yer alması sağlanabilir. Bu işlem otomatik olarak kelime işlem yazılımı tarafından halledilir. Sayfa numarası ya da tarih gibi değişken ifadeler de başlığa eklenebilir. Bazı kelime işlem yazılımları tek ve çift numaralı sayfalara farklı başlıklar atmaya izin verir.

Help

Yardım. Pek çok yazılım ile çalışırken, karşılaşılabilecek sorunlar için basılı dokümanlarda bilgi aramak yerine yazılımın içinde çalıştırılan bir komutla yardımcı dokümanlara ulaşmak mümkündür. Bu olanak (eğer varsa) Help - Yardım komutu altında yer alır. DOS altında çalışan pek çok program ve Windows işletim sistemi altında çalışan yazılımlar F1 tuşunu Yardım tuşu olarak kullanırlar. Bu tuşa basıldığında çeşitli başlıklar altında toplanmış konular görüntülenir. Bu konulardan öğrenmek istediğiniz bilgilerin dahil olduğu grubu seçip ilerleyebilirsiniz. Bazı durumlarda, Yardım istediğinizde o sırada yapmakta olduğunuz işle ilgili bir Yardım ekranı ile karşılaşabilirsiniz. Bu içeriğe göre sağlanan bir yardımdır. Çeşitli yazılım ve işletim sistemleri farklı tiplerde yardım olanakları sunarlar. Bazı yardım pencerelerinde aradığınız bir sözcüğü girebilir ve sistem tarafından bulunup getirilen o sözcüğü içeren bölümleri inceleyebilirsiniz. Pek çok yazılım, kullanıcı çalışırken ekranın belli bir bölgesinde özet yardım ifadeleri çıkarır. Bunlar sorun çözümünden çok hatırlatma amaçlıdır.

hex

kısaltma: hexadecimal

Onaltılık düzende ifade edilen sayı. Onaltılı düzende 0'dan 9' kadar olan sayılar ve sonrasını ifade etmek için de A'dan F'ye kadar olan harfler kullanılır. (A = 10, B = 11,)

En çok kullanılan düzen onluk düzen olduğundan diğer sayı düzenleri kullanıldığında sayıların yanına hangi düzende olduklarını yazmak gerekir. Örneğin bilgisayarınıza yeni bir kart taktığınızda bir adres vermeniz gerekirse, bu adresi onaltılı düzende verirsiniz. Bu yüzden de 3AF gibi bir sayı genellikle 3AFH diye yazılır. H harfi sayının hexadecimal olduğunu gösterir.

hidden file

Bir dosya özelliği. Özellikle işletim sisteminin kullanıcılar tarafından dokunulması istenmeyen dosyaları, saklı dosya olarak işaretlenir. Böylece kullanıcılar bu dosyaya her zamanki yollardan ulaşamazlar. Ancak pek çok dosya yönetim programı saklı dosyaları da görebilmeyi sağlar. Kullanıcılar isterlerse bir dosyayı saklı dosya olarak işaretleyebilirler.

high-density disk

Yüksek yoğunluklu disket. Çift yoğunluklu disketlerden daha fazla veri saklama kapasitesine sahip yüksek kaliteli disket.

high level language

Yüksek seviye dil. Programlama dilleri arasında günlük dile daha yakın olan ve üzerinde çalıştığı makineye fazla bağımlı olmayan tipte programlar yazmaya yarayan dillerdir. C, Pascal ve Fortran gibi diller bu sınıfa girer. Oysa makine koduna yakın programlar yazmaya yarayan assembler dilleri düşük seviyeli (low-level) dillerdir. Günümüzde kullanılan dillerin büyük çoğunluğu yüksek seviyeli dillerdir. Düşük seviyeli dillerle program üretebilmek oldukça zor ve deneyim gerektiren bir iştir. Sadec performansın çok önemli olduğu durumlarda makine dilinde programlama yapılır. Oysa yüksek seviye diller arasında her seviyede kullanıcıya yönelik diller vardır.

highlight

Ekranda bir nesneyi diğerlerinden farklı görünecek şekilde belirlemek. Bir menü üzerinde fare imlecini hareket ettirirken, imlecin üzerinde bulunduğu seçenek diğerlerinden farklı renkte görünür. Ya da bir belge içinde bir blok metni işaretlediğinizde, rengi metnin diğer kısımlarının tam tersine dönüşür. Bu işlem parlatma (highlight) adını alır.

home computer

Ev bilgisayarı. Ofiste değil evde kullanılmak üzere düzenlenmiş kişisel bilgisayar (PC). Ev bilgisayarlarına genellikle oyun ve eğitim programları ile kelime işlemci ve hesap tablosu yazılımları yüklenir. İşlem hızı çok yüksek olmasa da multimedia uygulamaları çalıştıracak seviyede olurlar.

Home key

PC klavyelerinde bulunan bir tuş. Çalıştırılan yazılıma bağlı olarak işlevi değişebilir, imleci satır başına veya ekranın sol üst köşesine götürebilir. Başka tuşlarla birlikte kullanıldığında farklı işlevler kazanabilir. Örneğin Windows ortamında Control ve Home tuşlarına birlikte basarak bir belgenin en başına gidebilirsiniz.

home page

Bir web sitesinin ana sayfası. Genellikle bir web sitesinde bulunan bilgiler, ana başlıklar halinde ana sayfada belirtilir. Böylece kullanıcı seçimini yaparak, o site üzerindeki farklı sayfalara ulaşabilir. Bir web sitesinin adresi olarak verilen adres genellikle bu ana sayfanın adresidir. Ancak ana sayfadan ulaşılacak diğer sayfaların adresini bilen kullanıcılar, ana sayfaya uğramadan doğrudan istedikleri sayfaya da ulaşabilirler.

host

Veri almak için bağlanılan bilgisayar sistemi. Genellikle iki bilgisayar arasında bağlantı kurup veri transferi yapılırken kullanılır. Bağlantı modem ve telefon hatlarıyla olabileceği gibi kablolarla da olabilir. Bu tür bir bağlantıda verileri içeren bilgisayar host olur, verileri almak için host bilgisayara bağlanan da alıcı ya da remote terminal olarak adlandırılır.

hot key

Özel bir anlamı olan tuş dizisi. Bir yazılım ile çalışırken çeşitli işlevleri yerine getirmek için kullanılan tuş dizileridir. Örneğin Windows altında çalışırken bir dokümanı saklamak istediğinizde menüden komut seçmek yerine Control ve S tuşlarına birlikte basabilirsiniz. Ya da bir pencereden başka bir pencereye geçerken Alt ve Esc tuşlarına basmak gibi. Bazı yazılımlar kullanıcının kendine özel tuş dizileri tanımlamasına olanak sağlarlar. Böylece dosya açmak için bir tuş dizisi kullanabilirsiniz.

hourglass icon

Kum saati simgesi. Bilgisayar herhangi bir işle meşgul olduğunda kullanıcıya beklemesini belirten simge. Genellikle sistem yüklenirken ya da çalışması uzun sürecek bir komut verildiğinde imlecin aldığı şekildedir. Bu sırada sistem meşgul olduğundan kullanıcıya zaman ayıramaz ve yaptığı işin sonuna kadar beklenmesi gerekir. Bu süre boyunca da ekranda bir kum saati görülür.

HTML

Kısaltma: Hypertext Markup Language. World Wide Web üzerinde yer alacak belgeler oluşturmakta kullanılan dil. Bu dili kullanarak değişik özelliklere sahip nesnelere bir web sayfası (web page) üzerine yerleştirilebilir ve her bir nesnenin özellikleri ve kullanıcının komutlarına vereceği tepkiler belirtilir. Oluşturulan sayfa daha sonra web üzerindeki adresine yerleştirilir.

hypertext

Değişik özelliklerde nesnelere birbirine bağlanması ile oluşan çizgisel olmayan gösterim ve erişim biçimi. Farklı özellikte nesnelere bir veritabanı yapısı altında bir araya getirilmelerini sağlar. Bir dokümanın içinden çeşitli bağlantıları (link) seçerek diğer belgelere ulaşabilmek mümkündür. Belgeler video, ses, animasyon, program gibi farklı özellikte nesnelere içerebilirler. Hypertext, World Wide Web'in kurulmasını sağlayan kavramlardan biridir. Böylece birbirine çeşitli noktalardan bağlı belgeler sayfalar halinde düzenlenebilir. Aynı sayfada birden çok sayfaya atlamayı sağlayacak bağlantılar olabilir. Bu bağlantılar seçilerek pek çok sayfa arasında rahatça dolaşılabilir. Bağlantı noktaları metinden ayrılabilmesi için daha parlak renkle yazılırlar.

hyphenation

Kelime işlem yazılımlarında satır sonuna sığmayacak sözcüklerin tire işareti ile bölünerek ayrı satırlara yazılması. Pek çok kelime işlem yazılımı satır sonundaki sözcükleri otomatik olarak bölerek yazmaya olanak sağlar. Böylece tüm satırlar aynı uzunlukta olur ve dokümanın satır sayısı azalır. Ancak bu işlemin her zaman doğru çalıştığı söylenemez. Nasıl bölüneceği bilinmeyen kelimeler olabilir ve bu durumda da imla olarak yanlış bölünmüş bir dokümanınız olur. Bu yüzden bazı kelimelerin nasıl bölüneceğini önceden belirtmek gereklidir. Öncelikle hecelerin doğru bölünebilmesi için, kullanılan yazılımın dokümanda kullanılan dili desteklemesi gerekir. Örneğin İngilizce çalışan bir kelime işlemci ile Türkçe bir dokümanı bölemezsiniz.

I

IBM compatible

IBM uyumlu.

IBM tarafından üretilen PC'lerle benzer özelliklere sahip bilgisayarlar için kullanılır. Bunlar IBM PC model alınarak üretilmiştir ve prensip olarak IBM PC üzerinde çalışan programlar bu PC'lerde de çalışır. Fiyatları daha ucuz olduğundan tercih edilirler.

IBM PC

IBM tarafından üretilen kişisel bilgisayarları belirtmekte kullanılır. PC (Personal Computer) ifadesi ilk olarak 1981 yılında IBM tarafından çıkarılan bilgisayarda kullanılmıştır. IBM tarafından üretilen modeller arasında IBM PC/XT, PC/AT, PS/2 sayılabilir. IBM PC ve uyumluları kısa sürede bir endüstri standardı haline almış ve dünya çapında milyonlarca insan PC kullanıcısı olmuştur. Ancak IBM bu alanda yalnız değil, başta Apple Computer olmak üzere Digital, DEC, NCR, Sun Microsystems gibi firmalar da kendi PC modellerini üretmişlerdir.

icon

Simge. Grafik kullanıcı yüzüne sahip yazılımlarda bir nesne ya da programı temsil eden küçük resim.

Simgelerin kullanımı, çalıştırılacak programı diğer dosyalar arasında arayıp bulmak ve ismini yazmak gibi zaman alan işlerin çok daha kısa bir sürede ve kolayca gerçekleştirilmesini sağlar. Ancak çok fazla simge kullanılan çalışma ortamlarında bazı karışıklıklar ve zaman kayıpları olacaktır. Bu yüzden sadece sık olarak kullanılan program ve dosyaları simgelerle temsil ettirmek iyi bir uygulamadır.

Simgeler, bir yazılım içinde bazı menü seçeneklerini de temsil edebilirler. Bir çok simgeden oluşan araç çubukları, kullanıcının menülerden komut araması yerine simgenin üzerine tıklayarak kısa yoldan işlem yapabildiğini sağlar.

image editor

Görüntü editörü. Bitmap (biteslem) tipindeki görüntüler üzerinde çeşitli değişiklikler yapılabilmesine olanak sağlayan yazılım. Çizim programları, bir resim çizmek için gerekli araçlarla donatılmışlardır. Görüntü editörleri ise, herhangi bir şekilde yaratılan resimler üzerinde oynamak, bu resimleri farklı biçimlere çevirmek ve daha karmaşık biçimlerde bir araya getirmek üzere kullanılırlar. Başka bir deyişle çizim programlarında çeşitli çizim ve boyama araçlarını kullanarak kendi çizimlerimizi oluşturabiliriz. Ancak görüntü editörleri, taranarak sayısal ortama alınmış fotoğrafların renklerini düzeltmek, netleştirmek hatta bu tür fotoğrafları kullanarak bambaşka görüntüler elde etmek için kullanılırlar. Bunun için de gelişmiş olanaklar içerirler. Birden fazla fotoğraftan alınan çeşitli bölümleri birleştirmek, bir kısmını net, bir kısmını daha bulanık göstermek gibi.

image processing

Görüntü işleme. Görüntü işleme yelpazesi altında ele alınabilecek pek çok işlemi kapsayan genel bir ifade. Görüntü işleme bir görüntüyü sayısal ortama aktarmak ve bu ortamda işleyerek kullanıma sunmak anlamında kullanılır. Bir fotoğrafı tarayıp sonra da çalışma ortamınıza duvar kağıdı (wall paper) olarak tanımlamanız da görüntü işlemedir. Ancak bu terim özellikle büyük çapta belge ve fotoğrafın sayısal ortama aktarılması, bir veritabanında toplanması ve kullanıcılara sunulması türü işlerde kullanılır.

import

Almak, dahil etmek. Başka bir yazılım tarafından üretilen verilerin, kullanılan yazılım tarafından okunup işlenebilir olmasını sağlayan işlem. Bilgisayar kullanıcıları zaman zaman başka bir yazılım kullanılarak oluşturulmuş verileri kendi kullandıkları yazılıma dahil etmek isterler. Örneğin eski bir kelime işlem yazılımı tarafından oluşturulmuş bir dosyayı, Word kullanarak okumak isteyebilirsiniz. Bu durumda dosyanın Word içine alınması gerekir. Bu işlem sırasında dosya Word biçimine dönüştürülür ve sonradan bir Word belgesi olarak rahatça kullanılabilir.

information highway

Bilgi otoyolu. İnternet gibi online servislerle BBS'lerin tüm dünyada milyonlarca kullanıcıyı bir araya getirmesini temel alan ifade. Pek çok bilgisayar dergisinde, online servislerin şekillendirdiği bilgi işlem dünyasını tartışan makaleler yayınlanmaktadır. Bu makalelerde bilgi otoyolu ifadesi sık kullanılan bir terim haline almıştır. Bu tür servislerin denetlenmesi ve düzenlenmesi üzerine tartışılırken otoyol düzeni benzetmesi yapılmaktadır.

ink-jet printer

Mürekkep püskürtmeli yazıcı. Kağıda mürekkep püskürterek baskı yapan yazıcı tipi. Bu yazıcılar özel bir mekanizma ile mürekkebin kağıt üzerinde istenen şekli alacak şekilde püskürtülmesini sağlar. Baskı kalitesi lazer yazıcılara oldukça yakındır ve fiyatları da daha ucuzdur. Ancak biraz daha yavaş çalışırlar. Ayrıca bu cins yazıcılarda her çeşit kağıt kullanılmaz. Mürekkep püskürtmeli yazıcıların renkli baskı yapabilen çeşitleri de vardır. Bu tip yazıcılar, özellikle ucuz renkli baskı yapmak isteyenler için çok uygundur.

input

Girdi. Bilgisayara girilen her çeşit komut ve veri için kullanılır. Bir programı çalıştırmak için girilen komutlar gibi programların çalışırken kullandıkları veriler de girdidir. Girdi, diskte duran bir veri dosyası ya da kullanıcı tarafından klavye aracılığıyla girilen veriler olabilir. Bilgisayarların çalışması tanımlanırken bir girdiyi alıp işleyen ve bir çıktıya dönüştüren makineler oldukları söylenir.

input device

Giriş aygıtı. Bilgisayara veri ya da komut girişi yapmakta kullanılan aygıtlar.

En çok kullanılan giriş aygıtları klavye ve fare dir. Ancak bir tarayıcı da, fotoğrafların bilgisayar ortamına girmesini sağladığı için bir girdi aracıdır.

Verilerin kullanıcıya ulaşmasını sağlayan ekran, yazıcı gibi araçlarsa çıkış araçları (output device) olarak isimlendirilir.

Insert key

Insert tuşu. Klavyelerde bulunan ve araya eklemeyi denetleyen tuştur. Pek çok kelime işlem yazılımı bu tuşun kullanımına olanak verir. Tuş basılı iken yazılanlar önceden yazıların arasına eklenir, basılı değilse yazılanlar önceden yazıların üzerine çıkar.

insert

Araya eklemek. Bir nesneyi, iki nesnenin arasına eklemek anlamına gelir. Genel bir terim olarak kullanılır. Kelime işlemede, bir sözcüğü ya da paragrafı iki sözcüğün ya da paragrafın arasına ekleme işlemidir.

installation

Kuruluş, kurulma. Bir donanım ya da yazılımı, çalışmak üzere ayarlama işi.

Bir yazılım kurulması, disketlerde ya da CD-ROM'da yer alan yazılım dosyalarının bilgisayarınızın diskine kopyalanmasını ve sisteminizin bu yazılımı çalıştıracak şekilde ayarlanmasını gerektirir. Bunun için yazılım disketlerinde genellikle bir kuruluş programı da bulunur. Çoğunlukla bu kuruluş programı INSTALL.EXE ya da SETUP.EXE adını taşır.

integrated circuit- IC

Birleşik devre. Microchip ifadesiyle eş anlamlı olarak kullanılır. Yarı iletken bir maddeden üretilmiş küçük bir elektronik araçtır. Birleşik devreler pek çok elektronik araçta değişik amaçlarla kullanılırlar: Bilgisayarlar, müzik setleri, arabalar, videolar, fotoğraf makineleri değişik tiplerde birleşik devreler içerirler. Birleşik devrelerin kullanımı ile bilgisayarlar küçük boyutlarda üretilmiş ve böylece PC'ler ortaya çıkabilmiştir.

Intel microprocessors

Intel marka mikroşlemciler. Intel, 80'li yıllardan beri milyonlarca PC'de kullanılan, artık bir standard halini almış mikroşlemciler (microprocessor) üreten bir firmadır. 1978'de çıkan ilk Intel mikroşlemcisi 8086 olarak adlandırılmıştı, onu izleyen bir sonraki yıl 8088 modeli çıkarıldı. 8088, IBM PC ve PC XT'lerde kullanılan mikroşlemcidir.

Daha sonraki yıllarda 80286, 80386 ve 80486 model işlemciler çıktı. Kısaca 386 ve 486 denen modellerin bazı alt modelleri de vardır. 1993'den itibaren de çok daha hızlı bir işlemci tipi olan Pentium pazara sunuldu. Değişik hızlarda çalışan modelleri olan Pentium mikro işlemciler yaygın bir pazara sahiptir. Intel daha sonra, Pentium'lara MMX (multi media extensions) adını verdiği bir özellik ekledi. Intel'in daha yüksek performansa ihtiyaç duyan iş istasyonları ve sunucular için sunduğu seçenek ise PentiumPro işlemci ailesidir. Bu çizgi, PentiumPro ile MMX teknolojisini birleştiren PentiumII işlemcisine kadar uzanmaktadır.

interactive

Etkileşimli. Çalışması sırasında kullanıcı ile iletişimde bulunan bilgisayar sistemleri için kullanılır. Etkileşimli programlar, kullanıcının veri girişinde bulunmasına ve çeşitli seçenekler arasından istediğini seçerek programı yönlendirmesine izin verenlerdir. Uygulama yazılımları genel olarak etkileşimli yazılımlardır. Kullanıcıdan veri girmesini bekler, verilen komutlara göre de bu verileri işlerler.

interface

Arayüz, arabirim. İki farklı birim arasında bağlantı sağlayan araç ya da program. Çeşitli tiplerde arayüzler olabilir. Örneğin kullanıcının bilgisayarı kullanabilmesini sağlayan araçlar (klavye ya da monitor) arabirimlerdir. Ancak kullanıcı arayüzü ifadesi, kullanıcı ile bilgisayar arasındaki bağlantıyı sağlayan programlar için kullanılır. Başka bir deyişle, bir bilgisayarın kullanıcıya görünen yüzüdür. Donanım ürünlerini birbirlerine bağlamak için kullanılan kablolar, portlar ve konektörler de birer arabirimdir. Ayrıca işletim sistemi ile üzerinde çalışan programların anlaşmalarını sağlayan arayüz programları da vardır.

internal modem

Bilgisayara bir genişleme kartı olarak takılan modem. Modemler bir bilgisayara dışardan kabloyla bağlanabilecekleri gibi, bir genişleme kartı şeklinde de olabilirler. Bu durumda sistemde bir modem olduğu dışardan anlaşılmaz ve modemin çalışması, harici modemlerde olduğu gibi izlenemez. Ancak bu tür modemler biraz daha ucuzdur.

İnternet

Dünya üzerindeki milyonlarca bilgisayarı bağlayan çeşitli boylardaki ağlardan oluşan dev ağ. En yaygın kullanılan servis olmasının yanı sıra, diğer online servislerden temel farkı merkezi yönetim altında olmamasıdır. İnternet çeşitli yerlere dağılmış halde bulunan host bilgisayarların birbirlerine bağlanmaları ile oluşur. Kullanıcıların ulaşacağı kaynaklar bu hostlar üzerinde saklanır. İnternet kullanıcıları program ve veri değiş tokuşu ile görüş alışverişi yapabilirler. İnternet kullanıcısı olmak için öncelikle, modemi olan bir bilgisayar sahibi olmak gerekir. Daha sonra yerel servis sağlayıcılardan bir abonelik almak ve İnternet'e bağlantı için kullanılan iletişim yazılımını edinmek gerekir. Böylece İnternet'te sörf yapmaya hazır olunur. İnternet üzerinde aranan bir konuda kaynak bulabilmek için arama makineleri (search engine) kullanılır. Arama makinesine, istenen sözcükler yazılarak bir sorgu başlatılır. Böylece dünya çapında sunucular (server) üzerindeki kaynaklarda belirtilen sözcük aranır. Sonuçlar gruplar halinde listelenir ve kullanıcının incelemesine sunulur. Aradığınız sözcük öyle sitelerde geçiyor olabilir ki, size tamamen ilgisiz gelir. Üstelik arama makinelerinde genellikle on-on beş değil, yüzlerce hatta binlerce olası site adresi dönmektedir. Bu durumda bunlar arasında dolaşmak, gerçekten de sörf yapmaya benzeyebilir.

IRC

Internet Relay Chat. İnternet üzerinde sohbet yapmak için kurulmuş bazı protokoller ve sunuculardan oluşan sistem. IRC üzerinde sohbetler, satır bazında yapılır. Yani, genellikle bir satır yazılıp Enter'a basıldıktan sonra satır, yukarıda anlatıldığı gibi yollardan geçerek sohbete katılan herkesin diyalog penceresinde en alta eklenir. Kimsenin görmediği şahsi diyaloglar olabildiği gibi, kanallar da vardır. Kanalların genellikle konusu ile ilgili bir adı olur ve kanallara, kısıtlanmadığı sürece, birden çok kişi girip çıkabilir.

ISDN

Kısaltma: Integrated Services Digital Network.

Sayısal telefon hatları üzerinden görüntü, ses ve veri gönderimi ile ilgili uluslararası bir standard. ISDN özel bir kablo kullanımını gerektirir ve saniyede 64.000 bit transfer hızına sahiptir. İlk ISDN versiyonu baseband aktarım yapıyordu. Ancak yeni versiyon olan broadband ISDN ile saniyede 1.5 milyon bit göndermek mümkündür. Ancak B-ISDN kullanabilmek için fiber optik kablo gerekir.

J

Java

Özellikle İnternet kullanımının yaygınlaşması ile popüler hale gelmiş bir programlama dili. En önemli özelliği, yazılan programların bütün işletim sistemlerinde çalışıyor olmasıdır. Böylece İnternet üzerinden bağlanan herkes, makinasındaki işletim sistemi ne olursa olsun Java ile yazılmış bir programı çalıştırabilir. Kullanıcı, çalıştırmak istediği programı, İnternet ya da İntranet üzerinden yükleyip çalıştırabilir. Böylece programların makinaya kurulması zorunluluğu da ortadan kalkar. Program her seferinde tekrar ve tek bir yerden yüklendiği için program üzerinde yapılan değişiklikler ve geliştirmeler de her yeni çalıştırmada güncellenmiş olur. Java, Nesne yönelimli bir dil olup yapı ve görüntü olarak C++'a çok benzemekle birlikte, Java'nın üzerinde program geliştirilmesi C++'a göre daha kolaydır.

joystick

İmleci ekran üzerinde tüm yönlere hareket ettirebilen bir kol mekanizması. Joystick tüm yönlere hareket edebilen bir kol ve bu kolu üzerinde taşıyan bir kutudan oluşur. Kullanımı fareye benzemesine rağmen bazı farkları vardır. Joystick ile yaptığınız bir hareket, kolu merkezi konumuna geri almadığınız sürece devam eder. Özellikle bilgisayar oyunlarında kullanılır, ayrıca CAD/CAM uygulamaları gibi üç boyutlu görüntüleme sistemlerinde de kullanım alanı vardır.

JPEG

Kısaltma: Joint Photographic Experts Group. Renkli görüntüleri sıkıştırmakta kullanılan bir tekniktir. Sıkıştırma oranı fazla yüksek değildir ve sıkıştırılan görüntü tekrar açıldığında bir miktar detay kaybı söz konusudur.

justification

Metnin kenarlara yanaştırılması işlemi. Bir kelime işlemci ile oluşturulan metnin görüntüsü üzerinde bazı düzenlemeler yapmak mümkündür. Bunlardan biri de metni sağa veya sola veya her iki tarafa da yanaştırmaktır. Kelime işlem yazılımları istenilen tipte yanaştırma yapılmasına olanak sağlarlar.

Hem sağa hem de sola yanaştırma işlemi bazı incelikler içerir. Bu yanaştırmada soldaki sözcük sol kenara dayanır, sağdaki sözcük de sağ kenara dayanacak şekilde ayarlanır. Aradaki sözcüklerin çok aralıklı görünmesini engellemek için de, sözcük veya harflerin arasına boşluklar eklenir. Böylece gazete sütunu görünümünde metinler elde edilir.

K

Kbps

Kilobits per second (kilobit / saniye). Bir veri aktarma hızı birimi. Saniyede hattan aktarılan bit sayısı anlamındadır. Modemlerin hızını belirtmekte kullanılır.

key

1- Klavyede yer alan herhangi bir tuş.

2- Veritabanı yönetim sistemlerinde üzerinden sıralama yapılan alan ya da alanlar topluluğu.

3-Şifre.

keyboard

Klavye. Bilgisayarın bilgi girişinde kullanılan ve daktiloya benzeyen parçası. Bir klavye, daktilolarda bulunan harf, sayı ve noktalama işaretleri tuşları dışında bilgisayarlara özgü bir grup tuş içerir. Klavyeler harflerin dizilişine göre farklı tiplerde olabilirler. Sol üstte bulunan harf Q ise Q klavye, F ise F klavye olarak isimlendirilirler. F klavyede harfler Türkçe daktilolarda düzenlendikleri şekildedirler.

kilobyte

1024 byte'a eşit olan birim. Onluk sistemde 1000 sayısına karşılık gelir. Ancak ikili sistemde 1024'dür. Kısaca K veya KB olarak gösterilir. Bellek veya disk kapasitesini ya da bir dosyanın büyüklüğünü ifade ederken kullanılır.

landscape

Kelime işleme ve masaüstü yayıncılıkta, belgenin yatay olarak düzenlendiğini gösteren ifade. Kağıdın uzun kenarını boy olarak değil de en olarak kullanarak belgenizi düzenlemek isteyebilirsiniz. Örneğin birçok alanı olan bir tabloyu yatay olarak görüntülemek ve bastırmak tercih edilebilir. Bu durumda yönlendirme (orientation) yatay olarak belirlenir. Her yazıcı yatay durumda belge basamayabilir. Çünkü fontların yatay basım işlemine uygun olması gerekir. Yeni bir belge oluşturduğunuzda daha çok kullanılan dikey (portrait) yönlendirme uygulanır. Yani kağıdın uzun kenarı boy olarak alınır.

laptop

Dizüstü. Küçük ve taşınabilir (portable) bilgisayar cinsi. Dizüstü bilgisayarlar yoğun iş trafiği olan ve bilgisayarını yanında taşımak isteyenler için tasarlanmıştır. Hafif ve küçük olması, otururken diz üstüne konarak çalışabilmesi başlıca özellikleridir. Bu özelliklerin sağlanabilmesi için, dizüstü bilgisayarların teknolojileri PC'lerde kullanılanlardan farklıdır. Küçük ve yassı ekranlar, ince sabit diskler ve kartuşlar tek parça bir bilgisayar yapısında bir araya getirilmiştir. Hem elektrik bağlantısı ile hem de pille çalışırlar. Dizüstü bilgisayarlar defter boyunda olup, defter gibi açılıp kapanabildiklerinden notebook olarak da adlandırılırlar.

laser printer

Lazer yazıcı. Yüksek kalitede metin ve grafik basmak üzere tasarlanmış lazer teknolojisi kullanan hızlı sayfa yazıcı tipi. Lazer yazıcıların teknolojisi, fotokopi makinelerinde de kullanılan teknolojidir. Bir sayfanın görüntüsünü lazer ışını kullanarak oluşturur ve sonra da toner aracılığıyla kağıda basılmasını sağlarlar. Lazer yazıcılar hem hızlı hem de kaliteli baskı yaparlar. Bir lazer yazıcının çözünürlüğü en önemli özelliklerinden biridir. Genellikle 300 ile 1200 dpi arasında baskı kalitesi üretirler. Baskı hızı ise dakikada 4 ile 20 sayfa arasında değişir. Lazer yazıcılarla pek çok yazıtipi kullanmak mümkündür.

Bazı fontlar yazıcıya yüklü olarak gelir, eklemek istediğiniz fontları kartuşlar ya da yardımcı yazılımlar aracılığıyla yazıcılara yükleyebilirsiniz. Grafik baskı yapacakların, yazıcılarının belleğini buna uygun bir büyüklükte almaları gerekir. Yüksek çözünürlük isteniyorsa bu ihtiyaç daha da artar. Bu yüzden yazıcının belleğinin en az 4 MB olması önerilebilir. Lazer yazıcıların bazı türleri tek toner yerine dört ayrı toner kullanarak renkli baskı da yapabilirler. Ancak oldukça pahalıdırlar.

layout

Yerleşim. Kelime işlemde ve masaüstü yayıncılıkta metin ve grafiğin yerleştiriliş düzeni. Yerleşim, bir dokümanda öne çıkması istenen bölgeleri, grafiğin metin içindeki yerini ve dokümanın genel görünüşünü belirler. Kelime işlem ve masaüstü yayıncılık yazılımları, dokümanların metin ve resimler biraraya getirilmiş olarak nasıl görüneceğini göstermek için sayfa yerleşimi seçeneğini sunarlar. Yan tarafta gördüğünüz layout örneği, ESTRON son teknoloji rehberinden alınmıştır.

LCD

Kısaltma: Liquid Crystal Display - Sıvı Kristal Ekran. Taşınabilir bilgisayarlar ve dijital saatlerde kullanılan ekran tipi. LCD ekranlar, iki tabaka arasında bulunan bir sıvı kristal çözeltisinden elektrik akımı geçirildiğinde kristallerin toplanarak ışığın geçmesine engel olmaları yöntemiyle çalışırlar. Işık geçirmeyen yerler koyu renk görünerek karakterleri oluştururlar.

İki tip LCD ekran vardır: Tek renk olanlarda, görüntü grimsi bir zemin üzerinde mavi ya da koyu gri olarak oluşur. Renkli olanların birinci grubu passive matrix denen bir teknoloji ile üretilir ve çok net olmayan görüntüler sunarlar. Active matrix denen teknolojiyi kullanan ikinci grupsa, CRT ekranlar kadar net görüntü verir, ancak çok daha pahalıdırlar.

legend

Sunum grafiklerinde, renk ve desenlerin hangi veri tipini belirttiğini göstermek için kullanılan kısa açıklamalar. Sunum grafiklerinde yatay eksende bir değer altında bir grup veri birlikte gösterildiğinde, birbirlerinden ayırdedebilmek için ek bir açıklama kutusu oluşturulur. Bu kutuda hangi desenin hangi tip veriyi gösterdiği belirtilir.

Örneğin Ocak ayındaki üç ayrı malın sipariş miktarını gösteren bir çubuk grafikte, hangi desenin (ya da rengin) hangi malı gösterdiğini anlamak için böyle bir açıklamaya ihtiyaç olacaktır.

line graph

Çizgi grafik. Veri noktalarını çizgilerle birleştirerek, iniş çıkışları gösteren bir grafik tipi. Çizgi grafikler özellikle zamana karşı değişen değerleri göstermek için kullanılırlar. Kâr ve satış grafikleri gibi.

line spacing

Satır aralama. Kelime işlem ve masaüstü yayıncılıkta, bir metni oluşturan satırlar arasına boşluk koyma. Metnin daha okunur olması gibi amaçlarla satırlar arasına çeşitli ölçülerde (bir satır, bir buçuk satır, ...) boşluklar eklenebilir.

link

Bağlamak. Bir belge içerisine konan nesnenin, kaynak nesne ile bağlantılı olması için yapılan işlem. Böylece kaynak nesnede yapılan değişiklikler, bağlantılı olduğu doküman içindeki nesneyi de değiştirir.

Örneğin Word içine gömülen bir resim, nesne olarak bağlanabilir. Bu durumda resmi yaratan uygulama açılarak resim değiştirilirse, yapılan değişiklikler belgeye de yansır.

list box

Liste kutusu. Grafik kullanıcı yüzüne sahip ortamlarda, bilgi girişine yardımcı olmak amacıyla olası değerler içeren bir liste ile birlikte görüntülenen kutu.

local area network

Yerel ağ. Küçük bir alan içinde yer alan bilgisayarların kablolar aracılığıyla birbirlerine bağlanması ile oluşan bilgisayar ağı.

Genellikle bir bina içindeki bilgisayarlar bir ağ oluşturmak üzere bir araya getirilirler. Bir ağ kurmaktaki amaç, tüm bilgisayarların kaynaklarını birbirleriyle paylaşabilmelerini sağlamaktır. Böylece başka bir bilgisayarın diskini kendi diskiniz gibi kullanabilir, çevre ünitelerine (yazıcılar, CD-ROM sürücüler, ..) ulaşabilirsiniz.

log on

Bilgisayar sistemlerini kullanmaya başlamak için yetkili olduğunuzu gösteren işlem. Login de denir. Tek başına çalışan bilgisayarlar için genellikle bir log on işlemine gerek duyulmaz. Ancak ağlar ve büyük sistemlerde bir bilgisayarı açtığınızda hemen başına oturup çalışamazsınız. Öncelikle o sistemde tanınmanızı sağlayacak geçerli bir kullanıcı adı (user name) ve şifreniz (password) olmalıdır. Bunlar önceden sistem yöneticileri (administrator) tarafından tanımlanır.

log out

Bir bilgisayar sistemini kullanmayı sona erdirmek için yapılan işlem. Log off da denir. Ağlar ve geniş sistemlerde, işletim sistemine işinizi bitirdiğinizi söylemenin yoludur. Böylece kullandığınız bilgisayarı başka birinin kullanabilmesi için yeniden log on işlemi gerçekleştirilmesi gerekir.

Lotus 1-2-3

1982'den beri çeşitli versiyonlar, yaygın olarak kullanılan bir hesap tablosu (spreadsheet) yazılımı. IBM uyumlu bilgisayarlar için Lotus Corporation tarafından geliştirilen yazılım, grafik çizimi, veri düzenlemesi ve hesap tablosu kullanımı özelliklerini ilk defa bir araya getirmiştir. Özellikle ticari alanda yaygın bir kullanıma sahiptir.

lowercase

Küçük harf. Bazı programlar küçük ve büyük harf kullanımına karşı hassastır. Bu tür programları kullanırken, kullanılan harflerin büyük ya da küçük oluşuna dikkat etmek gerekir.

M

Macintosh

Apple Computer firması tarafından üretilen ve yaygın bir kullanımı olan bilgisayar modeli.

macro

Makro. Bir yazılımı kullanırken çok sık tekrar edilen işleri kolayca halledebilmek için kullanılan bir programlama aracı. Sık yapılan işleri tek bir tuşa basarak ya da tek bir komut çalıştırarak halletmek kullanıcı için çok zaman kazandırıcıdır. Bu yüzden pek çok yazılım kullanıcılarına makrolar oluşturmaları için gerekli olanağı sunar. Makro oluşturmak için programcı olmak gerekmez, herhangi bir yazılımın kullanıcısı olmak yeterlidir. Genellikle bir dizi menü seçimi ve bilgi girişi adımı kaydedilir ve bir isim altında saklanır. Daha sonra makronun adı verilerek aynı adımların otomatik olarak gerçekleşmesi sağlanır. Makronun adını seçerek çalıştırmak yerine, bir makroyu özel bir tuş kombinasyonuna (hot key) bağlayarak da çalıştırabilirsiniz.

mail box

Posta kutusu. E-posta (e-mail) yazılımlarında her kullanıcıya gelen mesajların içinde tutulduğu yapı. Posta kutusunda biriken mesajları düzenlemek kullanıcının sorumluluğundadır. Çoğu e-posta yazılımı mesajları istediğiniz bir sırada listeler veya gruplara ayırmanıza izin verir. Mesajları silmeniz, saklamak istiyorsanız bir dosya halinde saklamanız, başka birine göndermeniz (forward) mümkündür.

main memory

Ana bellek. Bilgisayarın çalışması sırasında işleyeceği tüm verilerin depolandığı bellek alanı, RAM. Bir bilgisayarda kalıcı olarak depolanan veriler sabit diskler gibi veri depolama aygıtlarında saklanırlar. Ancak bir programın çalışması demek, sabit diskte oturduğu yerden alınıp ana belleğe yüklenmesi demektir. Benzer bir şekilde sabit diskte saklanan bir dosyaya ulaşılması, onun ana belleğe kopyalanması anlamına gelir. Bu yüzden ana belleğin büyüklüğü bir sistemin performansını çok önemli ölçüde etkiler.

mainframe

Ana bilgisayar. Aynı anda yüzlerce kullanıcıya destek verebilecek kapasiteye sahip büyük boy bilgisayarlar. Bir ana bilgisayarın disk ve bellek kapasitesi oldukça büyüktür ve kendisine bağlı terminaller ve çevre ünitelerine sürekli destek veren bir merkez görevini üstlenmiştir. IBM ana bilgisayarları tüm dünyada yaygın bir kullanım alanına sahiptir.

margin

Kenar boşluğu. Bir sayfanın herhangi bir kenarı ile metin arasında yer alan boşluk. Kelime işlem yazılımları, kullanıcının bir sayfanın kenarlarında ne kadar boşluk kalacağını ayarlamasına olanak tanır. Böylece sayfanın genel görünüşü düzenlenebilir.

maximize

Büyütmek. Grafik kullanıcı yüzüne sahip ortamlarda, bir pencereyi ekranı kaplayacak şekilde görüntülemek için kullanılan komut.

megabyte

1048 kilobyte. Kısaca M ya da MB olarak gösterilir. 2 üzeri 20 byte'a eşdeğerdir.

memory

Bellek. Bellek dendiğinde bilgisayarın çalıştıracağı programları ya da kullanacağı verileri yüklediği, yüksek erişim hızına sahip yongalar anlaşılır. Bu yongalar ya ana bellek (main memory) denen RAM'lerdir ya da değişmeyecek bazı bilgiler tutan ROM'lardır.

menu

Bir komut ya da seçenek listesi. Bir yazılımı kullanırken verilecek komutların çeşitli gruplar halinde bir araya getirilmesi ile oluşan yardımcı araçlardır. Menülerde seçim yapmak için, bir seçeneği aktif hale getirip "Enter" tuşuna basmak veya fare imleci seçeneğin üzerindeyken farenin düğmesine tıklamak yeterlidir.

MHz

Kısaltma : Megahertz. Mikro işlemciler (microprocessor) ve veri yolu (bus) gibi parçaların hızını ifade etmekte kullanılan ölçü birimi.

microprocessor

Mikroişlemci. Merkezi işlem birimi (CPU) anlamında kullanılan bir ifadedir. Mikroişlemciler bir bilgisayarın merkezidirler. Hızları (clock speed) ve bant genişlikleri tüm sistemin performansını önemli ölçüde etkiler.

MIDI

Kısaltma: Musical Instrument Digital Interface, Müzikal Aletler Sayısal Arabirimi. Müzik notalarını dijital ortama uyarlarlarken kullanılan standard.

minimize

Grafik kullanıcı yüzüne sahip ortamlarda, bir pencereyi simge durumuna indirmek.Simge durumuna getirilen pencere kapatılmış olmaz. Dolayısıyla içinde çalışan program halen etkin durumdadır, sadece ekranda daha az yer kaplayacak hale getirilmiştir. Simge durumuna getirilen pencere üzerine tıklanarak tekrar etkin hale getirilebilir.

MIS

Kısaltma: Management Information System: Yönetim Bilgi Sistemi. Yöneticilere sistemin işleyişi konusunda bilgi vermek üzere oluşturulmuş yazılım cinsi. Genel bilgiler içerecek türde düzenlenen bu tür yazılımlar, bir şirketin çeşitli bölümlerine ait değerlendirme raporları, arıza veya aksaklık bilgileri ile istatistiksel veriler içerirler. Böylece yöneticiler işlerin nasıl gittiği konusunda fikir sahibi olabilirler.

modem

Kısaltma: Modulator - Demodulator. Telefon hatlarından veri aktarmakta kullanılan araçlar. Bilgisayarlar verileri dijital olarak saklarlar, ancak telefon hatları üzerinden gönderilen veriler analog yapıda olmalıdır. Bu yüzden modemler bilgisayarların dijital yapıda sakladıkları verileri analog yapıya çevirerek gönderme işini üstlenirler. Bu işlemin tersi de yine modemler tarafından gerçekleştirilir: Telefon hatlarından analog yapıda gelen sinyalleri bilgisayarların anlayacağı dijital yapıya çevirirler.Modemleri uygun bir iletişim yazılımı ile kullanmak daha etkili bir çalışma sağlar. Modemler özellikle Internet gibi online servislere bağlanmak için yaygın olarak kullanılmaktadır. Ayrıca birbirinden uzak noktalarda bulunan bilgisayarlar arasında veri aktarımını sağlarlar.

monitor

Ekran. Bilgisayarlarla kullanıcılar arasındaki görsel bağlantıyı sağlayan birim. Ekranlar büyüklüklerine, gösterdikleri renk sayısına ve destekledikleri çözünürlük oranlarına göre sınıflanırlar.

motherboard

Ana kart. Bilgisayarlardaki temel devre ve bileşenleri üzerinde bulunduran kart. Ana kart CPU, BIOS, bellek, depolama aygıtı arabirimleri, seri ve paralel portlar, genişleme yuvaları ve ekran, klavye gibi çevre ünitelerinin denetleyicilerini üzerinde bulundurur.

mouse

Fare. İmlecin ekran üzerindeki hareketlerini kontrol eden araç. Özellikle grafik kullanıcı yüzüne (GUI) sahip uygulamalarda kullanılır. Bir kablo ile bilgisayara bağlanan küçük bir araç olan fare, düz bir yüzeye sürterek kullanılır. Bu yüzeyde yapılan hareketler, benzer şekilde imlecin de ekranda serbesçe hareket etmesini sağlar. Böylece imleç istenen nesne üzerine getirilebilir. Farelerin üzerinde iki ya da üç düğme bulunur. Bu düğmeler ekranda bir nesneyi seçmek, bir programı çalıştırmak gibi işleri gerçekleştirmek için bir ya da iki kere tıklanarak kullanılır. Ayrıca fare ile bir nesneyi tutup sürüklemek ve istenen yere bırakmak da mümkündür.

mouse pad

Farenin üzerinde hareket ettirildiği düz yüzey. Farenin hızla kaymasını önlemek için, fazla kaygan olmayan malzemelerden üretilirler.

MPEG

Kısaltma: Motion Picture Experts Group. Hareketli video görüntünün sıkıştırılmasında kullanılan yaygın standartlardan biri. Diğer standartlar sadece yazılım olarak çalışırken, MPEG standardı hem yazılım hem de donanım üzerinden çalışır. Bu da, MPEG standardının diğerlerine göre daha iyi sonuçlar vermesine neden olur. MPEG dosyalarını kullanabilmek için bir MPEG gösterici yazılıma sahip olmak gerekir. İnternet üzerinde MPEG göstermekte kullanılan pek çok yazılım vardır, bunlardan uygun birini indirerek (download) sisteminizde MPEG biçimindeki dosyaları izleyebilirsiniz.

multimedia

Çoklu ortam. Metin, grafik, ses, canlandırma ve video görüntüyü birleştirerek sunan ortam.

multi-user

Çok kullanıcı. Birden fazla kullanıcının aynı anda kullanabildiği sistemleri belirtmekte kullanılır. PC'ler bir anda tek bir kullanıcı ile çalışırlar. Ama bir bilgisayar ağına dahil olduklarında çok kullanıcılı bir ortama da dahil olmuş olurlar. Çok kullanıcılı ortamlar birden fazla kullanıcıya aynı anda destek verecek yapıda işletim sistemlerine sahiptirler.

N

name

İsim. Bir dosyayı ya da nesneyi belirten bir dizi karakter. İşletim sistemleri, bilgisayar ortamında saklanan ya da bu ortamın bir parçası olan her şeye bir isim verir. Bu isimlendirme işletim sistemine göre değişik kurallar içerir. DOS işletim sistemi altında dosyalar sekiz karakter ile isimlendirilebilir. Oysa Windows 95 altında bu sınır 255 karakterdir.

nanosecond

Nanosaniye. Erişim hızı gibi saniyenin milyarda biri ile ölçülebilecek derecede küçük hızları belirtmekte kullanılan bir birim. Örneğin belleklere erişim nanosaniyelerle ölçülür.

network

Ağ. Birden fazla bilgisayarın birbirlerine bağlanmasıyla oluşan yapı. Benzer işler yapmakta kullanılan bilgisayarlar arasında kablolar ve network kartları aracılığıyla kurulan bağlantılarla oluşur. Bir network kurarken amaç, network'e dahil olan bilgisayarların kaynaklarını birbirleriyle paylaşmalarını sağlamaktır. Bu kaynaklar yazıcılar, tarayıcılar gibi donanım ürünleri olabileceği gibi, disklerde saklanan dosyalar ve programlar da olabilir.

network interface card-NIC

Ağ arabirimi kartı. Bir bilgisayarı ağa bağlamak için kullanılan genişleme kartı.

newsgroup

Online tartışma grubu. Forum da denir. Ortak konulara ilgisi olan insanların, online servisler (Internet gibi) üzerinden birbirlerine mesajlar göndererek belli bir konuda tartıştıkları gruplardır.

notebook computer

Çok hafif ve bir defter büyüklüğünde olan taşınabilir (portable) bilgisayar cinsi. Özellikle çok seyahat eden kullanıcılar için çantada taşınabilmesi ve ofis dışı ortamlarda da rahatça kullanılabilmesi amacıyla tasarlanmışlardır. Bir kişisel bilgisayarın sahip olduğu güçte üretilmektedirler, ancak hafiflik ve küçüklük özelliklerine sahip olmaları için üretimlerinde PC'lerden farklı teknolojiler kullanılır. Notebook'ları gerekirse, PC'nize ya da network'ünüze bağlayıp veri aktarabilirsiniz. İsterseniz doğrudan elektrik bağlantısıyla isterseniz pillerle çalıştırabilirsiniz.

numeric keypad

Sayısal tuş takımı. Klavyelerde sayıları ve dört işlem sembollerini içeren bir tuş grubu. Özellikle büyük miktarda sayı girişi yapılırken kullanılır. Tuşlar bir hesap makinesindeki gibi benzer şekilde dizilmiştir. Bu tuş grubu NumLock tuşunun durumuna bağlı olarak, imleç hareketlerini sağlayan ok tuşları olarak da çalışabilir.

NumLock key

İki durumlu bir tuş. Bu tuş basılı iken, sayısal tuş grubu sayıları girmek için kullanılır. NumLock tuşuna bastığınızda klavyede, bu tuşun hemen üstünde bir yerde uyarı lambası yanar.

Böylece tuşların sayı girişi durumunda olduğu anlaşılır. Eğer NumLock tuşu basılı değilse, sayısal tuş grubu imleç hareketleri için kullanılır.

O

object

Nesne. Tek başına seçilebilen ya da üzerinde işlem yapılabilen eleman.

object oriented

Nesne yönelimli. Genel olarak nesnelere oluşturmaya ve üzerlerinde işlem yapmaya olanak sağlayan yazılımlar için kullanılır. Bu bir programlama dili olabileceği gibi, şekilleri nesne yapısında tanımlananı sağlayan çizim programları da olabilir.

OCR

Optical Character Recognition (Optik Karakter Tanıma) için kısaltma. Basılı veya yazılı metnin bilgisayarda işlenebilecek hale dönüştürülmesi için kullanılan teknolojidir. Bir OCR sistemi, basılı metni sayısal ortama aktarmak için kullanılan bir optik tarayıcı (optical scanner) ve bu optik tarayıcının aktardığı görüntüyü çözümlenecek gelişmiş bir yazılımdan oluşur.

ODBC

Kısaltma: Open DataBase Connectivity, Açık VeriTabanı Bağlantısı, Microsoft tarafından geliştirilen bir veritabanı erişim yöntemi. Bu yöntemin geliştirilmesindeki amaç, bir veritabanı sistemi tarafından oluşturulan verilere başka bir sistemden kolayca ulaşabilmenin sağlanmasıdır. Ancak bunun için hem verileri kullanacak yazılımın hem de verileri oluşturan veritabanı sisteminin ODBC kurallarına uygun çalışması gerekmektedir.

OEM

Original Equipment Manufacturer ifadesinin kısaltılmış hali. Farklı üreticilerden aldıkları parçaları bir araya getirerek çeşitli tiplerde bilgisayarlar ortaya çıkaran firmalar için kullanılır. Bilgisayar piyasasında, sattığı bilgisayardaki her parçayı kendisi üreten firma yok gibidir.

office automation

Ofis Otomasyonu. Kelime işlem, haberleşme, iş akışı düzenlemesi, belge takibi gibi günlük ofis işlerinin bilgisayar sistemleri yardımıyla yapılmasıdır. Ofis otomasyonu bilgisayar ağı ve üzerinde çalışan değişik amaçlı yazılımlar ile uygulanır.

offline

Bağlı olmama durumu. Bir network'te, o sırada açık olmadığı için ulaşılamayan bir iş istasyonu (workstation) off-line durumdadır. Benzer şekilde baskı yapmaya hazır olmayan bir yazıcı da off-line durumdadır. (Bazı yazıcıları off-line duruma getirmek için üzerlerinde bir düğme bulunur.) Bağlantısı yapılmamış bir araç için off-line ifadesi kullanılmaz. Örneğin yazıcınızın kablosunu bilgisayarınıza takmamışsanız, bu bir bağlantı sorunudur. Kablo takılı olduğu halde, yazıcı baskı yapmaya hazır değilse off-line durumda demektir.

OLE

Kısaltma: Object Linking and Embedding (Nesne Bağlama ve Gömme). Bir yazılım tarafından oluşturulan bir nesnenin özelliklerini kaybetmeden başka bir yazılım tarafından kullanılabilmesini sağlar. Microsoft tarafından geliştirilen bir standardır. Dokümanlara yerleştirilen (gömülen) çizimler ve grafikler, orijinal hallerinde olduğu gibi görünürler. Bu tür nesnelere üzerinde değişiklik yapmak istenirse, nesne üzerinden orijinal yazılıma bağlanmak mümkündür.

on-line

Bağlı ve çalışır durumda olan. Çalışmaya hazır durumda olan birimler için kullanılır. Örneğin bir yazıcının baskı yapmaya hazır olması gibi. Ayrıca BBS'ler ve Internet gibi servislerde, bağlantı kurmuş olma durumunu gösterir.

on-line help

Bir yazılımla çalışırken, aynı ortamda yardım alabilme olanağı. Pek çok yazılım kullanıcılarına çalıştıkları yazılımın içinde, anında yardım sunmayı tercih eder. Böylece bir yandan kitap karıştırıp bir yandan da yazılımı kurcalama güçlüğünden kurtulunur. Yardım seçeneği genellikle ana menüde bir seçenek olarak ya da bir tuşa bağlı olarak sunulur.

open

Açmak. Bir kaynağı kullanıma sunmak. Bir dosyaya erişmek için onu açmak gerekir. Açma işlemi, işletim sistemi tarafından gerçekleştirilir.

operating system

İşletim sistemi. Bilgisayarların çalışabilmesi için gereken temel yazılım. İşletim sistemi bilgisayarın her türlü alt yapı çalışmalarını düzenler, çeşitli aygıtların birbiriyle anlaşmasını sağlar. Bu sayede çeşitli uygulama yazılımları, güven içinde çalışıp kullanıcıya hizmet edebilirler. Bu yüzden bir bilgisayarın donanım özellikleri kadar işletim sistemi de önemlidir. Çünkü sistemin genel performansı gibi işlev yelpazesi de kullanılan işletim sistemine göre değişir. Örnek olarak PC'ler üzerinde çok yaygın bir kullanıma sahip olan Windows işletim sistemi verilebilir.

optical disk

Optik disk. Veri yazma ve okuma işlemlerinin lazer ışınları aracılığıyla gerçekleştirildiği disk çeşidi.

Optik diskler çok büyük miktarda bilgi saklayabilirler. CD-ROM'lar üzerine önceden bir kere yazılan ancak defalarca okunabilen bir optik disk cinsidir. Bilgisayarlara takılan CD-ROM okuyucular (player) aracılığıyla kullanılırlar. Bir başka optik disk cinsi de, üzerine kullanıcı tarafından bir kere yazılabilen WORM tipidir.

optical scanner

Optik tarayıcı. Kağıda basılı yazı ve resimleri okuyup bilgisayarların anlayacağı biçime çeviren aygıt. Bir sayfanın yarısını tarayabilen ve elle kullanılan küçük boylarından, daha büyük sayfaları tarayabilen, fotokopi makinesine benzer bir yüzeye sahip olan büyük boylarına kadar çeşitli tiplerde olabilirler. Sağladıkları çözünürlük oranı 72 ile 600 dpi arasında değişir. Destekledikleri renk sayısı da modele göre değişir. 24 bit renkli tarayıcılar 2 üzeri 24 (16 milyon) rengi ayırdedebilirler.

output

Çıktı. Bilgisayar tarafından üretilen herhangi bir şey. Basılan bir kağıt, ekranda görüntülenen resim veya metinler ya da hoparlörden yayılan ses çıktı olarak nitelenir.

P

page

Sayfa. Kelime işlemde, bir metin sayfası. Ekranda görünen sayfa, yazıcıdan çıkan sayfa ile aynı uzunlukta değildir. Ekranda genellikle sayfanın bir kısmı görülebilir. Pek çok kelime işlem yazılımı, tüm sayfayı tek parça halinde gösterebilir. Ancak sayfa o kadar küçülür ki içindekiler okunamaz. Ayrıca kelime işlem yazılımları tüm metin ya da bir paragraf üzerinde işlemler yaptıkları gibi bir sayfa üzerinde de belli işlemler yaptırırlar. Örneğin bir sayfanın kenarlıkları, içerdiği sütun sayısı ve biçimi tanımlanabilir.

page break

Sayfa sonu. Kelime işlemde yazılan bir sayfanın istenilen yerde bitirilip, yeni bir sayfaya geçilmesi için kesin sayfa sonu kullanılır. Bunun için kelime işlem yazılımları, kullanıcıya bir seçenek sunarlar. Ancak kullanıcı sayfayı herhangi bir yerde bitirmek için bir tercih yapmazsa, kelime işlem yazılımı bir sayfa dolduğunda diğerine geçer. Bu durumda sayfa sonu, soft page break ile yapılmış olur.

Page Down key

Basıldığında imleci bir sonraki ekran sayfasına götürür. Bu da, ekrana sığan satır sayısı kadar sonraya götürmek demektir. Genellikle PgDn olarak kısaltılır.

Page Up key

Basıldığında imleci bir önceki ekran sayfasına götürür. Genellikle PgUp olarak kısaltılır.

pagination

Sayfalara bölme. Kelime işlem yazılımlarında, bir belgeyi sayfalara ayırarak düzenleme işlemidir. Pek çok kelime işlem yazılımı bu işlemi sayfanın boyuna göre otomatik olarak gerçekleştirir.

paint program

Boyama programı. Ekranda çizilen resimlerin bitmap biçiminde saklanmasını sağlayan program. Boyama programları, kullanıcıya bir araç kutusu sunarlar. Bu kutu, değişik boylarda fırçalar, silgiler, püskürtme etkileri ve yazı yazma olanakları içerir. Ayrıca basit geometrik şekiller (dikdörtgen, doğru, eğri, elips gibi) çizmek için seçenekler içerirler. Kullanıcı tüm bunları kullanarak istediği şekil ve resimleri çizebilir, boyayabilir ve basabilir. Resimlerin vektör olarak ifade edildiği programlar ise, çizim programı (draw program) adını alırlar.

palette

Grafik programlarında bir dizi renk içeren boyama aracı. Grafik programları belli sayıda renkle boyamaya olanak sağlarlar. 16 ya da 256 renkli paletlere sahip programlar vardır. Tek renk ekranlarda palet, renk yerine desenler içerir.

password

Şifre. Bilgisayara veya bir dosyaya erişebilmek, ya da bir programı çalıştırabilmek için kullanılan, yalnızca bir kişi veya bir grup insan tarafından bilinen özel karakter dizisi. Şifre yazıldığında genellikle ekranda şifreyi oluşturan karakterler yerine yıldızlardan oluşan bir dizi görünür, böylece şifre gizlenir. Şifre verilirken, kolay tahmin edilemeyecek bir dizi seçilmesi ve şifrenin üç karakterden büyük olması önerilir.

paste

Yapıştır. Bir nesnenin bir yerden panoya alınarak başka bir yere kopyalanması. Özellikle kelime işleme yazılımlarında, seçili hale getirilen bir metin parçası panoya, kesilerek ya da kopyalanarak alınır. Daha sonra da, istenen bir dosyanın içine yapıştırılabilir. Yapıştırma işlemi bazı nesnelere için, bağlama (link) ve gömme (embed) gibi özel şekillerde de yapılabilir.

PhotoCD

Kodak tarafından geliştirilen bir dijital fotoğraf saklama biçimi.

pie chart

Değerlerin bir pastanın dilimleri şeklinde gösterildiği sunum grafiği çeşidi.

pixel

Piksel, noktacık. Picture Element ifadesinin kısaltılmışı. Grafik görüntüleri oluşturan her bir noktacık. Ekranlar satırlar ve sütunlar halinde düzenlenmiş piksel sıralarını kullanarak resim görüntülerler. Bu pikseller ne kadar sıkısa, görüntü de o kadar kalitelidir.VGA ekranlar 640 satıra 480 sütun piksel içerirlerken, SVGA ekranlar 1024'e 768 piksel içerirler.

plotter

Çizici. Grafik, resim ve çizim basmakta kullanılan, grafik özellikleri gelişmiş bir yazıcı türüdür. Bir yazıcıdan farkı, kesintisiz doğrusal çizgiler çizebilmesidir. Yazıcılar ise çizgileri noktaları birleştirerek çizerler. Daire ve yay parçaları da küçük doğrusal çizgilerden oluşur. Renkli çiziciler birden fazla kalem ve değişik renklerde mürekkep kullanırlar.

plug-and-play

Tak ve çalıştır. Bilgisayara yeni eklenen parçaların herhangi bir düzenlemeye gerek kalmadan çalıştırılabilmesi özelliği. Bilgisayara yeni bir kart takıldığında gerekli ayarlamaların yapılması bazen kart üzerinde jumper ve DIP anahtar ayarlamalarını gerektirir. Kart bundan sonra yerine takılır ve gerekli program çalıştırılarak sisteme tanıtılır. Bu yöntemin zaman alıcı ve uğraştırıcı yanından kurtulmak için geliştirilen tak ve çalıştır özelliğine sahip kartları ise yerine takıp bilgisayarı açmak yeterlidir. İşletim sistemi kartı tanıyarak gerekli ayarlamaları otomatik olarak yapacaktır. Bunun için Intel ve Microsoft tarafından geliştirilen PnP standardına uyulması gerekir.

pointer

Fare imleci. Grafik kullanıcı yüzüne sahip ortamlarda, farenin hareketlerine bağlı olarak ekranda yer değiştiren ve nesnelere seçebilmenizi sağlayan imleç.

pointing device

İşaretleyici. İmlecin hareketini ve ekrandaki yerini kontrol etmek için kullanılan araç. İşaretleyici araç hareket ettirildiğinde, imleç de işaretleyicinin hareketlerine bağlı olarak ekranda hareket eder. İşaretleyicinin üzerindeki tuşlara basılarak (veya benzer bir başka yöntemle) imlece komuta edilir. Fare en yaygın kullanılan işaretleyici araçtır. Trackball ve ışıklı kalem (light pen) gibi işaretleyiciler de kullanılır.

port

Ekran, klavye, fare ve yazıcı gibi aygıtları bilgisayara bağlamak için genellikle kasanın arka bölümünde pek çok yuva vardır.

portrait

Dikey yönlendirme. Kelime işleme ve masaüstü yayıncılıkta, belgenin dikey olarak düzenlendiğini gösteren ifade. Kağıdın uzun kenarının boy olarak ele alındığı ve içeriğin buna göre düzenlendiği yönlendirme biçimidir. Diğer seçenek olan yatay (landscape) yönlendirmede kağıdın kısa kenarı boy olur, böylece eni geniş tablolar gibi belgeleri oluşturmak mümkün olur.

power supply

Güç kaynağı. Bilgisayarların çoğu fişleri standard elektrik prizlerine takılarak çalıştırılır. Güç kaynağı dalgalı akımı doğru akıma çevirerek bilgisayarın içindeki parçaların çalışması için gereken akımı sağlar. Bir bilgisayarın güç ünitesinin, şehir ceryanını regüle ederek ani oynamalarda bilgisayarın zarar görmesini engellemesi beklenir. Güç kaynağının gücü watt ile ölçülür. Bir bilgisayarı besleyecek güç kaynağının en az 200 watt'lık olması gerekir.

preview

Ön izleme. Kelime işlem yazılımlarında bir belgenin kağıt üzerine basıldığında nasıl görüneceğini önceden görmek için kullanılan olanak.

printer

Yazıcı. Bilgisayar ile üretilen metin ve resimleri kağıda basmak için kullanılan araçtır. Yazıcıların hızı, baskı kalitesi ve fiyatı kullanılan teknolojiye göre değişir. Piyasada çok farklı teknolojiler kullanan yazıcı türleri vardır. Lazer yazıcılar, mürekkep püskürtmeli (inkjet) yazıcılar ve nokta matrisli (dot-matrix) yazıcılar en yaygın kullanılan yazıcı türleridir.

PrintScreen key

Print Screen tuşu. Windows'ta Print Screen tuşuna basıldığında ekrandaki tüm görüntü panoya (clipboard) aktarılır. Daha sonra panodaki görüntü bir grafik dosyası olarak saklanabilir. Alt tuşu ile Print Screen tuşuna birlikte basıldığında ise sadece aktif pencere panoya aktarılır.

Q

quit

Çıkış. Programlardan çıkış için kullanılan seçenek veya komut. Bir programdan, programın sağladığı olanağı kullanarak çıkmak anlamında kullanılır. Karşıtı abort (kesmek) olarak ifade edilir. Programın normal akışını ihlal ederek çalışmasını kesmek anlamındadır.

QWERTY keyboard

Q Klavye. İngilizce klavyede harf tuşlarının dizilişini gösterir. Harf tuşlarının sol üst sırasındaki altı harftir. Türkçe daktilolarda ise harfler farklı bir biçimde dizilmişlerdir. Bu dizilişte sol üstte F harfi yer aldığı için, tuşları Türkçe'ye uygun yerleştirilmiş klavyelere F klavye denir.

R

RAM

Kısaltma: Random Access Memory-Rasgele Erişimli Bellek. Herhangi bir noktasına doğrudan erişilebilen bellek tipi. Bilgisayarlarda en yaygın olarak kullanılan bellek tipidir.

readme file

Beni oku dosyası. Bir çok yazılım satın alındığında, program dosyalarının yanı sıra bir de yazılım hakkındaki genel bilgileri içeren bir "beni oku" dosyasıyla karşılaşılır. Bu dosya yazılımın kullanımına dair uyarılar, son anda yapılan bazı eklemeler gibi bilgiler içerir. Herhangi bir yazılımı sisteminize yüklemeye başlamadan önce, beni oku dosyasına göz atmak akıllıca olur.

read-only

Salt okunur. Sadece görüntülenebilen, üzerinde değişik yapılamayan anlamındadır. Bir dosya, salt-okunur özelliğinde ise, o dosya üzerinde değişiklik yapılamaz ya da dosya silinemez. Özellikle işletim sistemlerinin bazı dosyaları gibi, kullanıcı tarafından rasgele değiştirilmesi ya da silinmesi istenmeyen dosyalara bu özellik verilir.

read/write

Okunur/yazılır. Hem görüntülenebilen hem de değiştirilebilen anlamındadır.

Bilgisayar ortamında kullanılan pek çok nesne (dosyalar, dizinler) hem okunur hem de yazılır özelliktedir. Bu da üstlerinde istenen değişikliklerin yapılabileceği anlamına gelir.

real time clock

Bilgisayar kapatılsa da zamanı izlemeye devam eden saat. Bilgisayarlarda, saati tutmak için kullanılan ve pille çalışan saatler vardır. Böylece bilgisayarınızı kapatıp açtığınızda saatin kaç olduğunu doğru olarak görebilirsiniz. Gerçek zamanlı olmayan saatler, bilgisayar açık olduğu sürece zamanı tutan tiptedirler, bunları bilgisayarı her açışta ayarlamamız gerekir. Zamanı tutan saat ile CPU'nun çalışmasını düzenleyen saat arasında bir ilişki yoktur.

reboot

Yeniden yüklemek. Bilgisayarları kapatıp açma işleminin adıdır. Bilgisayarınızı Reset düğmesine basarak ya da Control-Alt-Delete tuş kombinasyonunu tuşlayarak yeniden yükleyebilirsiniz. Yeniden yükleme yapıldığında açık olan tüm programlar kesilir ve saklanmamış olan bilgiler kaybolur. Windows altında, Başlangıç Menüsü'nden yeniden başlatma bilgisayarınızın sağlıklı çalışması açısından daha uygundur. Bilgisayarı açma/kapama düğmesini kullanarak da kapatıp açabilirsiniz.

record

Kayıt. Veritabanlarını oluşturan bilgi birimi. Kayıtlar, bir veritabanında bütünlüğü olan bilgi birimleridir. Alanların (field) bir araya gelmesinden oluşurlar. Örneğin bir adres veritabanı isim, adres ve telefon alanlarından oluşabilir. Bu durumda üç alan bir arada bir kayıt oluştururlar. Pek çok kaydın bir araya gelmesi ile de veritabanı oluşur. Veritabanı işlemleri kayıtlar temel alınarak yapılır, kayıt eklemek, kayıt değiştirmek gibi.

recover

Geri almak, kurtarmak. Silinen bir dosyanın tekrar kullanılabilir hale getirilmesi. Herhangi bir nedenle silinen dosyalar ortadan kaybolurlar, ancak bir süre daha diskte dururlar. Bu yüzden kurtarılmak istenen dosyaları, bazı yardımcı programlar aracılığıyla geri almak olasıdır.

refresh

Yenileme. Tazeleme. Pek çok yazılım, ekranda son girilen verilerin de görüntülenebilmesi için bu seçeneği içerir. Böylece son girilen veriler de dahil edilerek, sistemin son durumu kullanıcıya sunulur.

relational database

İlişkisel veritabanı. Verilerin tablolar halinde saklandığı veritabanı tipi. Bir ilişkisel veritabanı birden fazla tablodan oluşabilir. İlişkisel veritabanları, tablolar arası ilişkiler tanımlayarak veritabanının bütünlüğünü sağlarlar. Böylece veritabanı bir bütün olarak sorgulanabilir ve tüm tablolar tek bir tablo oluşturuyormuşçasına çalışılabilir.

rename

Yeni isim vermek. Bir dosya ya da nesnenin ismini değiştirmek. Dosya ya da nesnenin sadece ismi değişir, içeriğinde bir değişiklik olmaz.

repaginate

Yeniden sayfalara bölme. Kelime işlem yazılımları, bir metne ekleme ve çıkarmalar yapıldıkça sayfaları otomatik olarak ayarlarlar. Bu ayarlama sayfa boyu, kenar boşlukları ve birlikte hareket eden paragraflar göz önünde bulundurularak yapılır.

replace

Bir nesnenin yerine yeni bir nesne koyma. Bir dosyayı bir dizinin altına kopyalarken, o dizinde aynı ismi taşıyan başka bir dosya ile karşılaşılırsa, ya eski dosya olduğu gibi bırakılır ya da yeni dosya eskisinin üzerine yazılarak onun yerini alır. Kelime işlem yazılımları da bir metnin içinde belli bir sözcüğü bulabilmek için bir seçenek sunarlar (Find). Bu seçenek bulunan sözcüğün başka bir sözcükle değiştirilmesi işlemi de içerebilir. (Find And Replace).

resolution

Çözünürlük. Ekrandaki görüntünün ya da yazıcılar tarafından basılan şekillerin netliği. Yazıcılar için dpi (dot per inch), 1 inch'e basılabilen nokta sayısı ile ölçülür. Örneğin 300dpi çözünürlükteki bir baskıda, 1 inch boyunca 300 nokta vardır. Ekran çözünürlüğü ise pixel sayısı (ekrandaki toplam nokta sayısı) ile ölçülür. Örneğin 640*480 pixel gibi. Burada ilk rakam ekrandaki yatay bir sıradaki nokta sayısını, ikinci rakam ise dikey bir sıradaki nokta sayısını belirtir. Nokta sayısı arttıkça çözünürlük de artar. Çözünürlük yükseldikçe görüntü netleşir.

restore

1- Yedeklenen dosyaları yeniden bilgisayara yüklemek. Herhangi bir nedenle, çalışılan ortamdan kaybolan ya da silinen dosyaların yedeklerinin bulunarak tekrar sisteme yüklenmesi işlemidir. Yedekleme (backup), bir bilgisayar sisteminin herhangi bir sorunla karşılaştığında hayata dönmesini sağlayan temel önlemlerden birisidir. Herhangi bir nedenle önemli bir dosya silinir ya da bozulursa, yedeği o dosyanın (en azından eski halinin) tekrar yerine konmasını sağlar.

2- Grafik kullanıcı yüzüne sahip ortamlarda bir pencereyi normal boyuna döndürmek.

ROM

Kısaltma: Read-Only Memory, (Salt-Okunur Bellek). İçerdiği verilerin üzerine sadece bir kere yazıldığı ve bir daha değiştirilemediği bellek tipi. ROM'lar, bilgisayarlarda hiç değişmeyecek ancak sürekli kullanılan bazı temel programları saklamak için kullanılırlar. Bilgisayarın yüklenmesini sağlayan ana program gibi. Bir ROM yongası, üreticisinden çıktığında içeriği belirlenmiştir ve bir daha da değiştirilemez. ROM'ların RAM'lerden en önemli farkı, elektrik akımı kesildiğinde RAM'lerin sakladıkları bilgileri kaybetmelerine rağmen ROM'ların etkilenmemeleridir.

ruler

Cetvel. Kelime işlem yazılımlarında ekranda dikey ya da yatay olarak yer alan ve metin içindeki düzenlemelerde ölçü alınacak çizgi. Cetveller, santimetre ya da inch üzerinden bölümlenmişlerdir. Böylece metnin içine eklenecek kesmeler, kenarlıkların boyu, metne yerleştirilecek çerçeve gibi çizim nesnelerinin boylarını ve durumlarını ayarlamakta kullanılabilirler. Cetvellerin kullanımı isteğe bağlıdır, bazı kelime işlem yazılımları cetvelleri ortadan kaldırma olanağı sunarlar.

S

save

Saklamak. Bir veriyi geçici bir alandan sabit bir alana kopyalamak. Bilgisayarlarda üzerinde çalışılan veriler, hızlı erişim olanağı sunan bellekte tutulur. Ancak çalışma bittikten sonra veriler, disk gibi elektrik akımı kesildiğinde içeriğini kaybetmeyecek bir ortama saklanırlar. Böylece bilgisayar kapatılıp açılrsa bile, yapılan işe kaldığı yerden devam etme olanağı bulunur. Kelime işlem yazılımları gibi uzun süre kullanılan yazılımlarda, üzerinde çalışılan dosya bu süre boyunca bellekte özel bir alanda tutulur. Bu alana tampon (buffer) denir. Yapılan tüm değişiklikler tamponda saklandığından, herhangi bir nedenle bilgisayar kitlenir veya elektrik kesilirse, o dosya üzerinde yapılan tüm değişiklikler kaybolur. Bunu önlemek için, çalışılan dosyanın belli sıklıkta diske saklanmasını sağlamak gerekir. Pek çok yazılım, bu periyodik saklama işini otomatik olarak yapmaya olanak sağlar. Verileri saklamanın kullanıcı tarafından yapılması gerektiği durumlar da olabilir. Bir yazılım yaptığınız işleri otomatik olarak saklamıyorsa, kullanıcı olarak bunu düşünmeniz gerekir. Üzerinde çalıştığınız bir belgeyi ya da herhangi bir dosyayı belli aralıklarla saklamak çok faydalı bir alışkanlıktır.

scan

Taramak. Bir tarayıcı ile yapılan işlem. Basılı bir resim ya da belgeyi dijital ortama aktarmak için yapılır. Bir tarayıcıya koyarak taradığınız bir fotoğraf, bilgisayarınız tarafından işlenebilir biçime gelir. Bu fotoğrafı ekranınızda görüntüleyebilir, bir resim işleme yazılımı ile açabilir ve üzerinde değişiklikler yapabilirsiniz.

screen capture

Herhangi bir anda bilgisayar ekranında yer alan görüntüyü kopyalamak (elde tutmak) anlamında kullanılır. Bilgisayarda çalışırken herhangi bir anda, o an ekranda yer alan verileri, gördükleri şekli koruyarak saklamak isteyebilirsiniz. Bu durumda ya PrintScreen tuşunu ya da bu amaçla üretilmiş bir programı kullanabilirsiniz. Böylece ekrandaki görüntü bir dosyaya saklanabilir veya yazıcıdan basılabilir.

screen saver

Ekran koruyucu. Bilgisayarın belli bir süre kullanılmaması durumunda, ekranı boşaltarak ya da hareketli görüntüler oluşturarak ekranı korumayı amaçlayan bir program. Ekran koruyucu programlar, önceleri gerçekten de ekranlarda uzun süre aynı görüntünün kalması sonucu oluşan kalıcı hasarları önlemek amacıyla çıkarılmışlardı. Zamanla gelişen ekran teknolojisi bu tür yanmaları azalttıysa da, ekran koruyucu programlar diğer işlevleriyle halen kullanımdalar. Bu işlevlerden biri, ekranınızı açık bırakıp gittiğinizde oluşabilecek güvenlik sorunlarının önüne geçmektir. Yabancı birinin sisteminize girmesine olanak sağlayacak bu tür unutkanlıklar ekran koruyucu program tarafından engellenir. Bu da ekran koruyuculara bir de şifre kullanımı eklenerek gerçekleştirilir. Bilgisayarın kullanılmadığı belli bir süre sonunda ekran koruyucu çalışmaya başlar ve doğru şifre girilene kadar da çalışmasını sürdürür.

scroll

Bir ekran sayfasına sığan bilgiden fazlasını görebilmek için kullanılan olanak. Pek çok satırdan oluşan bir belgeyi görüntülerken, ekran sayfasının sınırlamasıyla karşılaşılır. Bu durumda daha üstteki ya da daha alttaki satırları görebilmek için sayfayı kaydırmak gerekir. Sayfa kaydırılırken ekranda yine aynı sayıda satır görüntülenir, ama daha önce görülmeyen satırlar birer birer ekrana gelirler.

scroll bar

Kayan çubuk. Grafik kullanıcı yüzüne sahip ortamlarda, bir pencerenin içinde görüntülenen belgenin (dosyanın) üzerinde hareket etmek için kullanılan yatay ya da düşey çubuk. Kaydırma çubukları, bir pencerenin içinde görüntülenen belge üzerinde istenen yere kolayca gidip gelmeyi sağlarlar. Genellikle kaydırma çubuklarının iki ucunda ok düğmeleri bulunur. Bu düğmelere tıklayarak belge üzerinde belirtilen yöne kayılabilir. Ayrıca çubuk üzerinde bir de kutu vardır. Kaydırma kutusu adı verilen bu kutunun çubuk üzerindeki pozisyonu, o sırada görüntülenen bölümün belge içindeki pozisyonunu belirtir. Kutunun büyüklüğü de, görüntülenen bölümün boyunun tüm belgenin boyuna oranına bağlıdır. Bu yüzden kısa belgelerde bu kutu daha büyük olur. Kaydırma çubuğu, hem yatay hem de düşey olabilir. Yatay olarak pencerenin içine sığmayan bir belge üzerinde sağa veya sola hareket ederken yatay kaydırma çubuğu kullanılır.

SCSI

Small Computer System Interface - Küçük Bilgisayar Sistemi Arabirimi ifadesinin kısaltılmışı. Sıkaki diye okunur. Çevre birimlerini bilgisayara bağlamak için kullanılan bir paralel arabirim standardıdır. SCSI arabirimini kullanan bilgisayarlarda tek bir port'a yedi çevre birimi bağlanabilir, bu da basit bir arabirimden çok, bir giriş/çıkış veri yolu yapısına sahip olduğunu gösterir.

sector

Sektör. Bir disk üzerindeki en küçük birim. Bir sabit diskin kullanıma açılabilmesi için önce biçimlenmesi gerekir. Biçimleme, diski çeşitli parçalara ayırarak veri saklanacak hale getirir. Bu parçalar track ve sector olarak adlandırılır. Track, diskin üzerinde oluşturulan, aynı merkeze sahip halkalardan her biridir. Sector de bu halkalar üzerindeki dilimlerden her biridir.

security

Güvenlik. Verilere erişimi denetlemek amacıyla kullanılan çeşitli teknikler bu başlık altında ele alınır. Şifre (password) kullanımı ve şifreleme (encyption), güvenlik yöntemleri arasında en yaygın kullanıma sahip olanlardır. Bir bilgisayara ya da bilgisayar ağına erişim güvenlik altına alınabileceği gibi, tek bir dosyaya erişmek için de çeşitli güvenlik adımlarından geçmek gerekebilir. Güvenlik önlemleri verilere yetkisiz kişilerin ulaşmasını ve zarar vermesini önlemek amacıyla alınır. Özellikle birbirlerine ağlar üzerinden bağlı bilgisayarlar için güvenlik başlı başına ayrı bir önem taşır.

select

Seçmek. Bir nesneyi, üzerinde işlem yapmak amacıyla işaretlemek. Windows'da, herhangi bir nesne üzerinde bir işlem yapabilmek için, öncelikle o nesneyi seçmek gerekir. Seçme işlemi, nesnenin üzerine fare ile tıklayarak yapılır.

serial

Seri. Birer birer anlamındadır. Eğer bir iletişimin seri olduğundan bahsediliyorsa, bir anda tek bir bit gönderiliyor demektir. Bunun karşıtı paraleldir.

serial port

Seri port. Seri iletişim yapan çevre birimlerini bilgisayara bağlamakta kullanılan soket. Genellikle modemler ve fare gibi aygıtlar tarafından kullanılır.

server

Sunucu. Bir ağda diğer kullanıcılar tarafından erişilen kaynakları barındıran bilgisayar ya da aygıt. İçinde çalıştıkları ortama ve sağladıkları hizmete göre sunuculara farklı isimler verilir. Bir ağda, dosyaların üzerinde bulunduğu bilgisayar dosya sunucusudur (file server), yazıcının bağlı olduğu bilgisayar ise yazıcı sunucusu (print server) olur. Veritabanı işlemlerinin üzerinde yapıldığı bilgisayar ise veritabanı sunucusudur (database server). Sunucular yaptıkları işe ayrılmış (dedicated) bilgisayarlar olabilirler, bu durumda onların üzerinde başka bir iş yapılmaz. Ancak bazı sunucular aynı zamanda bir iş istasyonu olarak da çalışmaya devam ederler.

service provider

Hizmet sağlayıcı. İnternet'e ulaşım pazarlayan şirketlere verilen ad. İnternet'e bağlanabilmek için öncelikle yerel bir hizmet sağlayıcıdan bir kullanıcı adı, şifre, telefon numarası ve gerekli yazılımdan oluşan bir paket satın almak gerekir. Ayrıca bir de abonelik ücreti ödenir. Böylece yazılımı bilgisayarınıza yükleyip, hizmet sağlayıcınızın numarasını çevirebilirsiniz. Aradığınız sistem sizin İnternet'e bağlanıp çeşitli hizmetler alabilmenizi sağlar, e-posta göndermek ve almak, web sitelerinde dolaşmak gibi.

set up

Bir yazılım ya da donanım ürününü çalışacak hale getirme işlemi. Yeni bir yazılım ya da donanım ürünü satın alındığında, onu çalışmakta olan sisteme tanıtmak gerekir. Bu işlem, ürünün sistemde nasıl çalışacağını belirlemek içindir, program dosyalarının disk üzerinde nereye konacağı, ürünün hangi özelliklerinin kullanılacağı gibi ayarlamalar yapmak gerekir. Bunun için de ürün paketlerinde genellikle, bu işi halletmek üzere oluşturulmuş bir program bulunur. Örneğin Windows ortamına yeni katacağınız bir yazılımı, KUR.EXE ya da SETUP.EXE isimli bir dosyayı çalıştırarak sisteminize yükleyebilirsiniz.

shareware

Deneyip beğenirseniz, ücretini ödeyerek sahip olabileceğiniz yazılım ürünleri için kullanılır.

Shareware ürünler genellikle bir programcı tarafından geliştirilmiş ve Internet yoluyla kullanıma sunulan programlardır. Bu programı bilgisayarınıza alıp deneyebilirsiniz. Eğer ürünü düzenli olarak kullanacaksanız, programcısına bir miktar ödeme yapmanız beklenir. Böylece programın yeni sürümlerini de alabilir ya da sorunlarla karşılaşırsanız danışabilirsiniz. Bu tür yazılımlar serbest olarak dağıtılabilir, ancak düzenli kullanan herkesin programcısına belli bir ücret ödemesi gerekir.

Shift key

Birlikte kullanıldığı tuşa başka bir anlam yükleyen klavye tuşu. Shift tuşu diğer tuşlarla birlikte kullanılır. Tek başına basıldığında başka bir işe yarayan tuşları, Shift ile birlikte bastığınızda farklı bir iş için kullanırsınız. Shift ile birlikte bir harf tuşuna basarsanız ve CapsLock tuşu basılı değilse, bastığınız harf büyük harf olarak yazılır. Bu tuşu kullanarak, kısa yol tuşları tanımlayabilirsiniz.

shortcut key

Kısa yol tuşu. Belli bir komutu çalıştırmak için tanımlanan tuş kombinasyonu. Sık kullanılan komutları, her seferinde menülerde aramak ve seçmek yerine, iki ya da üç tuşa birlikte basarak hemen çalıştırabilirsiniz. Pek çok yazılım önceden tanımlanmış kısa yol tuşlarına sahiptir. Örneğin birçok yazılımda, Control ve S tuşlarına birlikte basarak çalıştırdığınız dosyayı saklayabilirsiniz. Bazı yazılımlar kullanıcıların kendilerine özgü kısa yol tuşları tanımlamalarına izin verirler. Kısa yol tuşları tanımlanırken Control, Alt ve Shift tuşları ile birlikte basılacak işlev (function) tuşlarından yararlanılır.

simulation

Simülasyon, benzetim. Gerçek bir olgunun matematiksel formüllere dönüştürülerek bilgisayar ortamında tekrar edilmesi. Bilgisayarlar hızlı hesaplama ve grafik görüntü oluşturma kapasiteleriyle, gerçek dünyada karşılaşılan pek çok olayın yapay yolla yaratılarak incelenmesine ve test edilmesine olanak sağlarlar. Bu bir uçağın uçuş simülasyonu olabileceği gibi, kimyasal bir tepkimenin değişik şartlarda incelenmesi ya da henüz teori aşamasında bulunan bir ürünün denenmesi olabilir. Önemli olan, simüle edilecek olayın matematiksel olarak tanımlanabilmesidir. Simülasyon yazılımları oldukça karmaşık ve belli bir cins olayı oluşturacak özel üretilmiş yazılımlardır. Genellikle grafik kalitesi ve hesaplama hızı yüksek sistemlere ihtiyaç duyarlar.

slot

Yuva. Genişleme yuvası da denir. Bilgisayarlarda kartları takmaya olanak sağlayan ağıklıklar için kullanılır. Kartı genellikle iki ucundan sıkıca yuvaya oturtmak ve hareketsiz hale getirmek gerekir.

software

Yazılım. Bilgisayarlarda çalıştırmakta kullanılan komut ve veriler bütünü.

Bir bilgisayar sabit disk, ekran, klavye, CPU, RAM gibi çeşitli parçaların bir araya gelmesiyle kurulur. Ancak bilgisayarın oluşturan tüm bu parçaların uyum içinde çalışabilmesi ve kullanıcılar tarafından istenen işleri yapabilmeleri için çeşitli tiplerde programlar çalıştırmaları ve veriler kullanmaları gerekir. Bu program ve veriler elle tutulamayan, ancak sonuçları görölen ve çalıştırılabilen yazılımı oluştururlar.

sort

Sıralama. Hesap tablosu ve veritabanı yazılımları bir liste haline getirilmiş verileri, belli bir düzene sokmaya olanak verir. Sıralama, artan ya da azalan sırada yapılabilir.

sound card

Ses kartı. Bilgisayarın sesi işlemesini sağlayan genişleme kartı. Bir ses kartı olmadan bilgisayar sadece bip sesleri ve oldukça mekanik melodiler çıkarabilir. Oysa pek çok yazılım ve CD-ROM'lar çok daha yüksek kalitede bir ses çıkışına ihtiyaç duyarlar.

spreadsheet

Hesap tablosu. Satır ve sütunlar halinde düzenlenmiş değerler içeren bir tablo eşidi. Hesap tabloları, ilerine veri girilen kutular olan hücrelerden oluşurlar. Hücrelere (cell) isim verilebilir (label) ve hücreler arası bağlantıları tanımlamak için de formüller yazılabilir. Formüller hücrelerdeki veriler üzerinden hesaplamalar yapmakta kullanılırlar, böylece bir grup hücredeki verilerin toplamı ya da ortalaması alınarak tabloya dahil edilebilir. Formüller sayesinde belli hücrelerin içerikleri diğer hücrelere bağlı hale geldiğinden, bir hücrede yapılan değerlik tüm tabloyu etkileyebilmektedir. Hesap tablosu yazılımları sadece tablolar oluşturmaya değil, bu tablolardaki verileri kullanarak grafikler oluşturmaya da olanak sağlarlar. En tanınmış hesap tablosu yazılımları Lotus 1-2-3 ve Microsoft Excel'dir.

startup

Sistem açılırken çalıştırılan programları veya sistemi açmakta kullanılan disketleri belirtmekte kullanılır. Ayrıca Windows ortamında bilgisayar açıldığında, kendiliğinden yüklenmesi istenen programlar startup grubuna yerleştirilir. Böylece programların elle yüklenmesine gerek kalmaz, otomatik olarak yüklenirler.

style

Biçem. Kelime işlemde bir dokümanın çeşitli bölümlerini biçimlendirmekte kullanılır. Biçemler metnin içinde farklı tiplerde alanlar oluşturmaya ve bunlara değişik metin özellikleri vermeye olanak sağlar. Örneğin bir metnin içinde, bir başlık, bir de normal metin için iki farklı biçem kullanılabilir. Böylece hem başlık hem de paragraflar biri birlerinden farklı fontlara, kenarlıklara ve yanaştırma özelliklerine sahip olabilirler. Biçemlerin en büyük faydası, bir başlığın özelliklerini değiştirmek gibi tüm metni etkileyecek işlemlerde ortaya çıkar. Metindeki tüm başlıkları tek tek değiştirmek yerine, biçem üzerinde istenen değişikliği yapmak yeterlidir. O biçemi kullanan tüm metin parçaları otomatik olarak değişecektir.

system

Sistem. Birarada bir bütün oluşturarak çalışan değişik özelliklere sahip parçalar grubu. Bir bilgisayar sistemi dendiğinde, yazılım ve donanım özellikleriyle bir bütünden söz ediliyor demektir.

T

Tab key

Tab tuşu. Kelime işlem yazılımlarında, basıldığında imlecin bir sonraki kesme noktasına gitmesini sağlayan tuştur. Kesme noktaları, her satırda sabit aralıklarla dizilirler ve istenirse kullanıcı tarafından yerleri değiştirilebilir. Hesap tablosu ya da veritabanı yazılımlarında, Tab tuşuna basmak, kontrolü bir sonraki hücre ya da alana geçirir.

table

Tablo. Satır ve sütunlar halinde düzenlenmiş veri topluluğu. Tablolar verileri belli gruplara ayırarak sıralamak, listeleri daha anlaşılır kılmak gibi amaçlarla kullanılan araçlardır. Kelime işlem yazılımları, kullanıcılarına istedikleri boyutta tablolar oluşturabilme olanağı sunarlar. Ancak hesap tablosu ve ilişkisel veritabanı yazılımları için tablolar çok daha temel bir yapı oluştururlar.

Bu yazılımlarda tablolara geçirilen veriler, pek çok işleme tabi tutularak işlenebilir ve grafik ya da rapor formlarına da dönüştürülebilirler.

text

Metin. Harfler ve sayılar kullanılarak oluşturulan paragraf ve satırlar metin özelliğindedir. Buna karşılık bir grafik ya da fotoğraf metin özelliğinde değildir. Metin işleme ifadesi, sayılar ve harflerle oluşturulan dosyalarla çalışmak demektir. Kelime işlem yazılımları ile oluşturulan dosyalar genellikle harfler ve sayıların yanı sıra biçim özelliklerini de içerirler. Bu yüzden metin dosyası olarak isimlendirilmezler.

U

undo

En son yapılan işlemi geri alma. Pek çok yazılımın, kullanım sırasında istenmeden yapılan ya da geri alınmak istenen işlemler için sunduğu özel bir seçenektir. Özellikle yeni bir yazılım kullanırken kullanıcılar pek çok hata yaparlar. Bunların bir kısmı da geri dönüşü zor olan hatalardır. Ancak oluşan kayıpları önlemek ve kullanıcılara güven vermek için undo seçeneği vardır.

Undo genellikle tek bir işlemi değil, pek çok işlemi art arda geri alabilir. Ancak geri alınabilecek işlem sayısı sınırlıdır. Bu yüzden güven içinde olabilmek için, yapılan hatanın çabuk farkına varmak gerekir. Ayrıca her işlemin geri alınamayacağı da bilinmelidir.

update

Güncelleme. Bir sistemin içerdiği verilerin, son durumu yansıtır hale getirilmesi işlemidir.

upgrade

Terfi, yükseltmek. Bir yazılım ya da donanım ürününün yeni özelliklere sahip gelişmiş bir sürümünün sisteme katılması işlemi.

user

Kullanıcı. Bir bilgisayar kullanan kişi, bilgisayar kullanıcısı. Değişik tiplerde kullanıcılar vardır. Bir ürünü derinlemesine bilerek kullanan uzman kullanıcılar ya da yeni kullanmaya başlayan acemi kullanıcılar gibi. Bir uygulama yazılımını sadece kullanan ve geliştirme yapmayan kullanıcılara da uç kullanıcı (end user) denir.

user interface

Kullanıcı yüzü. Programla kullanıcı arasındaki iletişimi sağlayan birim ve yazılım parçaları. Bir programın en önemli özelliklerinden biri, kullanıcıya görünen yüzüdür. Kolay kullanım, anlaşılır seçenekler, ekran düzeni ve bilgi verici mesajlar kullanıcıların yazılıma kolayca ısınmalarını sağlar. Bu amaçla, seçeneklerin menülerle ya da simgelerle ifade edilmesi, işlerin pencereler içinde çalışacak şekilde düzenlenmesi, uyarı ve bilgi mesajları iyi bir kullanıcı yüzünün özellikleridir. Bir program ne kadar üstün özelliklere sahip olursa olsun, kullanıcılara bu özellikleri iyi bir biçimde sunamıyorsa kötü bir kullanıcı yüzüne sahip demektir ve böyle bir ürünle çalışanların işi de zordur.

username

Kullanıcı adı. Bilgisayar ağları ve Internet gibi pek çok kullanıcının birarada bulunduğu ortamlarda, kullanıcıları birbirinden ayırmak ve tanımak için kullanılır. Çok kullanıcılı bir sisteme erişim için genellikle, bir kullanıcı adının yanı sıra bir de şifre sahibi olmak gerekir. Kullanıcı adları kullanıcıya özgüdür ve tektir.

utility

Yardımcı program. Bir sistemin işleyişıyle ilgili çeşitli işlemler yapmaya olanak sağlayan özel programlar. Diskler üzerinde dosyaları düzenlemeye yarayan programlar gibi, silinen dosyaları geri almak, sistem kaynaklarının performanslarını izlemek, virüslere karşı koruma sağlamak, çeşitli kaynaklara şifreler koymak gibi seçenekler sunan yazılımlardır. En tanınmışları Norton Utilities ve PCTools'dur. Ancak işletim sistemleri de bu tür yardımcı programlar içerirler.

V

video adapter

Video adaptörü, görüntü kartı. Bilgisayarın görüntüleme özelliklerini belirleyen kart. Bir bilgisayarın görüntü kalitesi, kullanılan ekran ve video kartı tipine bağlıdır. Yüksek çözünürlüğe sahip bir ekran, o çözünürlüğü desteklemeyen bir kartla kullanılırsa, beklenen kalite elde edilemez. Bu yüzden kart ve ekranın uyumlu olması, başka bir deyişle benzer özelliklere sahip olmaları gerekir.

video conferencing

Video konferans. Farklı yerlerde bulunan kişilerin bir bilgisayar ağı üzerinden ses ve görüntü aktarımı ile toplantı yapmaları. Bir bilgisayara bir video kamera, bir mikrofon ve bir hoparlör bağlanarak, aynı donanıma sahip bir başka bilgisayarla ağ üzerinden canlı olarak ses ve görüntü alışverişinde bulunulabilir.

virtual reality

Sanal gerçeklik. Bilgisayar kullanılarak oluşturulan ve kullanıcıya gerçekmiş gibi gösterilen yapay bir ortam. Sanal gerçeklik ortamlarına girebilmek için, öncelikle bazı ekipmana ihtiyaç vardır. Bunlar hareketleri bilgisayara iletecek eldivenler, görüntüyü verecek ve göz hareketlerini algılayacak başlıklar ve ses iletimi için de kulaklıklardır. Verilmek istenen etkiye göre dalgıç giysisine benzer bazı özel giysiler de giyilebilir. Böylece gözlerle ve ellerle yapılan hareketler bilgisayar tarafından algılanır ve değerlendirilir. Kullanıcıya kendisini gerçek bir ortamdaymış gibi hissettirecek ses ve görüntüler verilir. Böylece ayakta duran birine düşüyormuş izlenimi verilebilir ya da fırtınada sallanan bir gemideymiş hissi aşılanabilir.

virus

Virüs. kendisini kopyalayabilen bir program parçası. Virüsler pek iyi niyetle ortaya çıkarılan ürünler değildir. Çünkü girdikleri bir sistemde geri dönülemez hasarlar oluşturabilirler. Genellikle bilgisayar korsanları tarafından üretilirler. Genellikle lisanssız kopyalanan programlarla bulaşırlar.

W

web browser

World Wide Web üzerindeki bilgilere ulaşmayı, okumayı ve incelemeyi sağlayan program. Web browser'lar Internet üzerindeki web server'lardan bilgi isterler. Sonra bu bilgiyi kullanıcıya ulaştırırlar. En yaygın kullanıma sahip iki browser Netscape Communicator ve Internet Explorer'dır.

web page

Web sayfası. World Wide Web üzerindeki her bir belge. Her web sayfasının kendine özgü bir adresi vardır. Bu yüzden istenirse doğrudan belli bir sayfaya erişilebilir. Ancak genellikle bir ana sayfa (home page) üzerindeki bağlantılardan erişilir. Bir web sayfası üzerinde metin ve grafik nesnelerin yanı sıra, kullanıcının çeşitli seçimler yaparken kullanabileceği nesnelere de barındırır. Fareyle belli bir grafik nesnenin üzerine tıklayarak başka bir sayfaya atlayabilir ya da bir metin kutusuna ulaşmak istediğiniz konuyla ilgili bir anahtar sözcük girebilirsiniz. Bir web sayfası genellikle ekrana sığmaz, bu yüzden bir kayan çubuk yardımıyla istenen kısmı görüntülenebilir.

web site

Web sitesi. World Wide Web üzerinde belli bir konu etrafında toplanan web sayfaları grubu.

window

Pencere. Grafik kullanıcı yüzüne sahip ortamlarda, her bir programın içinde çalıştığı çerçevelenmiş dikdörtgen alan. Grafik kullanıcı yüzüne sahip ortamlarda her tür işlem pencereler içinde yapılır: bir diskin içeriğinin listelenmesi, bir doküman yazımı, Internet bağlantısı, kendi pencereleri içinde yer alırlar. Böylece kullanıcı birinden diğerine geçerek aynı anda birden fazla iş yapabilir.

wizard

Belli bir işi halledebilmesi için kullanıcıya adım adım yol gösteren yardımcı program. Sihirbazlar, sadece sorularına kullanıcıdan aldıkları yanıtlarla bir işi kolayca sonuçlandırabilen programlar olduklarından bu ismi alırlar.

word processing

Kelime işlem. Belge oluşturmakta bilgisayarların sağladığı olanakların kullanılması. Bilgisayarların en yaygın kullanım alanı, daktiloların yerini alarak belge oluşturmakta kullanılmalarıdır. Kelime işlem yazılımları boş bir sayfa üzerine istediklerinizi yazabilmenizi sağlarlar. Ancak işlevleri bu kadarla kalmaz, değişik yazı tipleri kullanabilmenizi, istediğiniz bölümleri koyu renk, altı çizgili ya da italik yazabilmenizi, metnin arasına resimler koyabilmenizi, tablolar çizebilmenizi de sağlarlar. Metni yazarken, beğenmediğiniz yerleri kolayca silebilir, bir paragrafı bir yerden başka bir yere taşıyabilirsiniz. İsin en iyi yani, metni ancak tamam olduğuna inandiğınızda kağıda basmanızdır.

World Wide Web

Özel olarak biçimlendirilmiş belgeler içeren İnternet sunucu sistemi. Bu belgeler, HTML adlı bir dil kullanılarak hazırlanırlar. Böylece fotoğraf, grafik, çizim, ses ya da hareketli görüntü içerebilirler. Ayrıca başka belgelere ulaşılmasını sağlayan bağlantılar sayesinde WWW'ı tarayan bir kişi bu bağlantıları takip ederek istediği konulara ulaşabilir. Bu tür gezintilere İnternet jargonunda sörf yapmak da denir.

Z

zoom

Grafik kullanıcı yüzüne sahip ortamlarda bir pencerenin daha büyük görüntülenmesi. Bazı yazılımlar belgenin ya da resmin bir bölümünün daha büyük görünmesini sağlamak için bu özelliği sunarlar. Böylece metin daha iyi okunabilir ya da resim üzerinde bazı hassas değişiklikler yapılabilir.